

Nr 77

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående organisationen av ett statligt förhandlingsorgan m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sigurd Lindholm

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, i anslutning till den reform av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt som avses skola genomföras den 1 januari 1966, att ett centralt ämbetsverk — statens avtalsverk — inrättas den 1 juli 1965 för den statliga förhandlingsverksamheten i löne- och anställningsfrågor. De centrala arbetsuppgifterna för avtalsverket blir förhandlingsverksamhet och därav betingat arbete med utredning och lönestatistik samt information och utbildning rörande kollektivavtal m. m. Avtalsverket indelas i fem arbetsenheter, varav tre för förhandlingsverksamheten, en för utredning och statistik och en för administrativa frågor m. m. Det nya verket skall övertaga den förhandlingsverksamhet som f. n. förekommer bl. a. i civildepartementet och statens avtalsnämnd. I propositionen föreslås därför att civildepartementet skall omorganiseras och statens avtalsnämnd upphöra samtidigt som det nya verket inrättas. Statens lönenämnd föreslås upphöra som självständigt ämbetsverk vid utgången av 1965. I propositionen föreslås dock att lönenämnden under en övergångstid får fungera som rådgivande nämnd vid handläggningen av sådana s. k. skälighetsfrågor som sammanhänger med nuvarande statliga avlöningsreglementen.

I propositionen begärs vidare anslag till civildepartementet för nästa budgetår.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12
mars 1965.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE,
LINDHOLM, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, ASPLING, PALME,
SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, fråga om *organisationen av ett statligt förhandlingsorgan m. m.* samt anför.

I statsverkspropositionen (bil. 14) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1965/66 beräkna

- till Civildepartementet: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 352 000 kr.,
- till Civildepartementet: Omkostnader ett förslagsanslag av 86 000 kr.,
- till Kommittéer m. m. ett reservationsanslag av 500 000 kr.,
- till Extra utgifter ett reservationsanslag av 30 000 kr.,
- till Statens lönenämnd: Avlöningar ett förslagsanslag av 370 000 kr.,
- till Statens lönenämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 8 000 kr.,
- till Statens avtalsnämnd: Avlöningar ett förslagsanslag av 643 000 kr.,
- till Statens avtalsnämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 74 000 kr.,
- till Viss utbildningsverksamhet ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

I prop. 1965: 65 har statsrådet Hermansson anmält fråga om statsdepartementens organisation och arbetsformer. Vidare har beredningen av frågan om ett statligt förhandlingsorgan m. m. nu slutförts.

I. Inledning

Civildepartementets organisationsberedning, i det följande kallad beredningen, som tillsattes år 1963 (ledamöter statssekreteraren Bertil Löfberg, ordf., byråchefen Arne Aldestam, avdelningscheferna Claes H. Edgardh och Ingmar Lidbeck, generaldirektören Karl G. Samuelson, expeditionschefen Gustaf Söderberg, avdelningschefen Ingmar Wetterblad och statssekreteraren Krister Wickman) för att inom civildepartementet biträda med övervägande av ett statligt förhandlingsorgan m. m. har den 15 december 1964 avlämnat en promemoria med förslag till organisation av ett statligt förhandlingsorgan m. m. (Stencil C 1964: 1).

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av justitiekanslern, försvarets civilförvaltning, riksförsäkringsverket, poststyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statskontoret, kammarrätten, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, skolöverstyrelsen, domänstyrelsen, länsstyrelserna i Malmöhus, Hallands, Gävleborgs och Västernorrlands län, statens lönenämnd, statens avtalsnämnd, statens personalpensionsverk, Statstjänarkartellen (SK), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S), Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Stockholms stads lönenämnd samt delegerade för riksdagens verk.

II. Nuvarande ordning m. m.

I förhandlingar med personalens huvudorganisationer i frågor om löner och övriga anställningsvillkor för tjänstemän företräds staten f. n. av chefen för civildepartementet eller i vissa fall av särskilt utsedd förhandlingsdelegation. Statens avtalsnämnd sköter förhandlingarna rörande arbetare vid verk och myndigheter samt — i den utsträckning framställning därom görs — i fråga om arbetare och tjänstemän inom den statliga verksamhet som drivs i bolagsform. Härutöver förekommer förhandlingsverksamhet i vissa verks och myndigheters regi.

För arbetstagare i allmänhet regleras förhandlingsrätten genom lagen den 11 september 1936 (nr 506) om förenings- och förhandlingsrätt (ändrad 1940: 332, 1945: 155). Denna lag gäller ej för sådana arbetstagare i statens eller kommunernas tjänst som är underkastade ämbetsansvar. För dessa gäller i stället kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 292) angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän (ändrad 1954: 120) resp. lagen den 17 maj 1940 (nr 331) om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän (ändrad 1954: 131). För militär personal och folkskollärare m. fl. gäller särskilda inskränkningar.

Under de senaste decennierna har de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt i praxis utvecklats långt utöver den principiella grundval på vilken dessa författningar vilar. Förändringen kännetecknas främst av, att det på den privata arbetsmarknaden praktiserade förhandlings- och avtalsväsendet alltmåra vunnit insteg på den offentliga arbetsmarknadssektorn. De offentliga tjänstemännens löneförmåner och andra anställningsvillkor avgörs i stor utsträckning genom förhandlingsöverenskommelser mellan offentliga arbetsgivare och tjänstemännens organisationer. Överenskommelserna är i många hänseenden att jämföras med kollektivavtal men är rättsligt ej sådana avtal. De medför därför ej de rättsverkningar som följer av kollektivavtal. Den nuvarande ordningen karakteriseras av att det ej finns någon klar gräns mellan offentlighetsrättsliga och privaträttsliga moment.

I prop. 1965: 60 har Kungl. Maj:t lagt fram förslag till reform av de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt m. m. Reformen syftar till att fr. o. m. den 1 januari 1966 genomföra ett kollektivavtalssystem beträffande huvudsakligen de ekonomiska anställningsförhållandena för statstjänstemän m. fl.

Förslag till vissa grundlagsändringar som sammanhänger med reformen har såsom vilande antagits av 1964 års riksdag. Ändringarna innebär bl. a. att det skall tillkomma ett särskilt organ — riksdagens lönedelegeration — »att därest icke riksdagen för visst fall annorlunda beslutar, i förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor, som skall gälla för statens arbetstagare eller eljest tillhöra riksdagens prövning, rådplåga med statsrådsledamot, som Konungen därtill förordnat, samt att å riksdagens vägnar godkänna överenskommelse, som träffats i sådan fråga.»

III. Organisationen av den statliga förhandlingsverksamheten

Beredningen

Efter att ha erinrat om att såväl 1948 års förhandlingsrättskommitté som 1956 års förhandlingsrättsutredning diskuterat frågan om att inrätta ett särskilt förhandlingsorgan anför beredningen i huvudsak följande.

Vissa skäl talar mot att inrätta ett särskilt organ för förhandlingsverksamheten. Personalbehovet torde t. ex. därvid bli större än om förhandlingarna förläggs till civildepartementet. Övervägande skäl talar dock för ett särskilt ämbetsverk. Det är sålunda en fördel, om de högsta politiska instanserna står åtminstone i princip fria i förhållande till de förhandlande och avtalsslutande parterna. Önskvärdheten härav framträder särskilt, om fackliga stridsmedel blir tillåtna på det statliga tjänstemannaområdet. Man bör om möjligt undvika att som part på arbetsgivarsidan uppträder någon som har det politiska ansvaret för att samhällets medlings- och förlikningsresurser ställs till parternas förfogande eller för att andra åtgärder vidtas till skydd för arbetsfreden. Uppkommer tvist om tolkning eller tillämpning av träffade avtal, bör dessa tvister i första hand lösas genom förhandlingar. Statens centrala förhandlingsorgan kan ej ställas utanför sådana förhandlingar. Det synes mindre lämpligt att företrädare för Kungl. Maj:t deltar i förhandlingar om tvistefrågor, som kan bli föremål för domstols prövning. De med förhandlingsverksamheten sammanhängande förvaltningsuppgifterna torde slutligen bli av en sådan omfattning att Kungl. Maj:t ej bör belastas därmed. Beredningen föreslår därför att ett särskilt ämbetsverk inrättas med uppgift att centralt handlägga frågor om tjänstemännens anställningsvillkor.

Vissa skäl kan anföras för att statens avtalsnämnd åtminstone tills vidare behålls som självständigt organ. Arbets- och anställningsvillkor för statens arbetare samt för tjänstemän och arbetare vid de statliga bolagen skil-

jer sig f. n. i flera avseenden från motsvarande villkor för tjänstemän inom den statliga förvaltningen. Det nya verkets arbetsuppgifter kommer därför delvis att bli andra än dem avtalsnämnden nu har. Det nya avtalsverket måste i förhållande till såväl Kungl. Maj:t som verksamheter få andra funktioner och andra befogenheter än dem avtalsnämnden hittills haft. Det finns ej anledning att såvitt gäller förhandlingar rörande statens arbetare samt tjänstemän och arbetare hos de statliga bolagen ge förhandlingsorganet en annan ställning i dessa hänseenden än den nämnden nu har. De sålunda berörda skillnaderna kan väntas medföra att arbetsformer och arbetsrutiner blir olika.

Från andra synpunkter är det lämpligt att samtliga avtalsfrågor handläggs inom ett verk. Även om förhållandena inom olika arbetsområden växlar, finns det otvivelaktigt behov av ett centralt förvaltningsorgan med möjligheter att leda och samordna lönepolitiken över hela det fält där staten eller statliga bolag uppträder som arbetsgivare. Hitintills har anställningsvillkoren för tjänstemän inom förvaltningen och kollektivavtalsanställda på väsentliga punkter utjämnats. Om denna utveckling kommer att fortgå, gör sig behovet av ett gemensamt förhandlingsorgan än starkare gällande. Vidare har ur organisatorisk synpunkt det här diskuterade alternativet bestämda fördelar i det att man lättare undviker dubbelarbete med exempelvis utredningar, lönestatistik, kostnadsberäkningar och andra prognoser. Det är vidare angeläget, att det nya avtalsverket tillförs de erfarenheter av kollektivavtalsfrågor, som finns inom avtalsnämnden.

Efter att ha övervägt de olika synpunkter som sålunda har anförts har beredningen kommit till den uppfattningen, att den statliga förhandlingsverksamheten i löne- och anställningsfrågor bör koncentreras till ett centralt ämbetsverk underställt Kungl. Maj:t. Beredningen föreslår att ett sådant ämbetsverk inrättas fr. o. m. den 1 juli 1965 och får benämningen *statens avtalsverk*. Som en följd härav bör statens avtalsnämnd upphöra med utgången av juni 1965 och civildepartementet få ny organisation fr. o. m. den 1 juli 1965.

Remissyttrandena

Samtliga remissorgan har tillstyrkt eller lämnat utan erinran beredningens förslag att inrätta ett särskilt ämbetsverk för förhandlingsfrågor.

Vattenfallsstyrelsen anser dock att beredningen borde ha uppehållit sig mera vid huvudfrågan om förhandlingsorganet skall ingå som en avdelning i civildepartementet eller vara ett särskilt ämbetsverk.

Justitiekanslern framhåller att ett sådant verk som beredningen föreslagit inte kan få den självständiga ställning i förhållande till departementschef och regering som principiellt utmärker de centrala ämbetsverken. Det följer av sakens natur, att verket då det gäller viktigare villkor i ett tilltänkt avtal eller mer omfattande stridsåtgärder, särskilt vad rör tjänste-

männen, måste ha nära kontakt med vederbörande departementschef och regeringen och därvid även ta direktiv för sitt handlande från sådant håll. Från principiella synpunkter kan det göras gällande att den föreslagna ordningen med ett ordinarie ämbetsverk, som intar en så osjälvständig ställning i förhållande till regeringen som avtalsverket, innebär en avvikelse från vad som annars är utmärkande för svensk förvaltning. Å andra sidan förekommer det redan nu att myndigheter, som skall föra viktiga förhandlingar, måste hålla nära kontakt med vederbörande departement. Några principiella hinder mot att inrätta det föreslagna avtalsverket föreligger enligt justitiekanslerns mening ej.

SK framhåller att en förutsättning för att statens avtalsnämnd skall inordnas i det föreslagna avtalsverket fr. o. m. den 1 juli 1965 är att verket helt kan övertaga avtalsnämndens funktioner från nämnda tidpunkt, så att avbrott inte behöver uppstå i eventuellt pågående förhandlingsverksamhet.

IV. Avtalsverkets arbetsuppgifter m. m.

Beredningen

De centrala arbetsuppgifterna för avtalsverket blir förhandlingsverksamhet och därav betingat arbete med utredning och lönestatistik samt information och utbildning rörande kollektivavtal m. m.

Statens avtalsverk skall sålunda övertaga den förhandlingsverksamhet som f. n. bedrivs i civildepartementet, statens avtalsnämnd och andra statliga myndigheter. Avtalsverket skall fungera som centralt verk i sådana frågor om anställningsvillkor, beträffande vilka avtal må ingås. Verket skall sålunda handlägga kollektivavtalsfrågor som rör statens tjänstemän — utom tjänstemän vid riksdagen och dess verk — sådana icke-statliga tjänstemän vilkas förmåner regleras genom statliga bestämmelser, arbetare vid statliga verk och myndigheter samt tjänstemän och arbetare vid de helstatliga bolagen. Verket bör ges rätt att till andra myndigheter i viss utsträckning överlåta rätten att förhandla i kollektivavtalsfrågor beträffande tjänstemän hos resp. myndighet. Denna gränsdragning mellan central och lokal förhandling bör ankomma på avtalsverket. En sådan överlåtelse kan dock ifrågakomma endast såvitt gäller förhandlingsfrågor, beträffande vilka avtal kan slutas utan förbehåll för Kungl. Maj:ts eller Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande. För att avtalsverket skall kunna få erforderlig insyn i förhandling som förs av annan myndighet måste tjänstemän från verket ha rätt att närvara vid förhandlingen och protokoll över förhandlingen tillställas avtalsverket.

I den mån riksdagen så beslutar bör avtalsverket kunna medverka i förhandlingar beträffande tjänstemännen vid riksdagen och dess verk, inklusive riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän.

Kungl. Maj:t får antagas komma att förbehålla sig rätten att beträffande vissa tjänstemän själv handlägga frågor om löneförmåner m. m. eller att delegera handläggningen i sådana frågor till annat organ än avtalsverket. I ärenden som sålunda ankommer på Kungl. Maj:t eller Kungl. Maj:t underställd myndighet kan avtalsverket komma att fungera som beredande instans med uppgift att verkställa utredningar och avge utlåtanden samt att delta i förhandlingar i den utsträckning som påkallas för samordning av och enhetlighet i de anställdas avlönings- och pensionsförhållanden.

I fråga om förhandlingar rörande arbetare vid statliga verk samt arbetare och tjänstemän vid helstatliga bolag fungerar den nuvarande avtalsnämnden som ett organ för samordning och ledning av förhandlingarna, medan vederbörande verk eller bolag självt är avtalslutande part på arbetsgivarsidan. Inom försvarets avtalsområde är dock försvarets avtalsdelegation avtalslutande part och delegationens avgöranden har bindande verkan för vederbörande verksammyndigheter. Avtalsnämndens uppgående i avtalsverket bör i huvudsak ej medföra någon ändring i denna ordning.

I den förhandlingsverksamhet, som avtalsverket skall bedriva inom det statliga och statsunderstödda tjänstemannaområdet, skall verket vara avtalslutande part. Det förutsätts att avtalen skall vara bindande för de statliga och kommunala myndigheter och övriga huvudmän som har att tillämpa avtalen.

Det bör åligga avtalsverket att med aktgivande på den allmänna löneutvecklingen verka för en ändamålsenlig lönepolitik inom sitt verksamhetsområde. Avtalsverket bör för att nå detta syfte i lämpliga former även samarbeta med motsvarande organ inom kommunala och enskilda avtalsområden.

Med hänsyn till den centrala ställning på området som avtalsverket bör intaga bör verkets ämbetsbefattning även omfatta rätten att besluta i fråga om vidtagande av stridsåtgärder vid konflikt.

Inom såväl civildepartementet som statens avtalsnämnd utförs i betydande omfattning utredningar av sådant slag som regelmässigt erfordras före och under avtalsförhandlingar. Även i statens avtalsverk kommer sådant utredningsarbete att utgöra en väsentlig arbetsuppgift. Detsamma kan sägas om arbetet med den lönestatistik som erfordras som underlag för förhandlingarna. I detta arbete bör även ingå att belysa de statliga lönesystemens anpassning till löne marknaden i stort och effekten i skilda avseenden av olika typer av löneåtgärder.

Även vissa andra uppgifter bör åläggas verket. I mål hos arbetsdomstolen angående tvist om avtalsfrågor bör det sålunda åligga avtalsverket att föra eller låta föra arbetsgivarens talan inför domstolen. Mål om anställdas rätt till förmåner på grund av anställningen kommer även i fortsättningen att i viss utsträckning — i huvudsak beträffande oorganiserade tjänstemän eller tjänstemän för vilka avtal ej gäller — kunna anhängiggöras hos kam-

marrätten resp. regeringsrätten enligt vanliga regler för administrativa besvär. Det bör ankomma på avtalsverket att på därom gjord hemställan avge yttranden till kammarrätten i sådana besvärsmål.

Om enligt kommande centrala kollektivavtal möjlighet kommer att finnas att efter skälighetsbedömning i enskilda fall göra undantag från huvudbestämmelser i avtal, bör handläggningen av sådana frågor ankomma på avtalsverket. Det är nämligen genom ett kollektivavtal som slutits av avtalsverket som möjligheten till prövningen öppnats.

Rätt att meddela bindande anvisningar rörande tillämpningen av kollektivavtal, som ingåtts av avtalsverket, bör tillkomma detta verk. I den mån revisionsmyndighet under revisionsarbetet finner behov av ytterligare sådana anvisningar föreligga, bör myndigheten anmäla detta till avtalsverket. Nuvarande skyldighet för riksrevisionsverket att besvara tolkningsfrågor från statliga myndigheter i hithörande frågor bör överflyttas till avtalsverket. Det bör härutöver åligga avtalsverket att i anledning av förfrågningar rörande tolkningen av kollektivavtal lämna upplysningar därom även till icke-statlig arbetsgivare, för vilken avtalet gäller.

Verket bör ägna betydande uppmärksamhet åt informationsfrågor och från början kartlägga förekommande behov av åtgärder. I nödvändig omfattning bör avtalsverket administrera informationskonferenser och kurser på områden som har direkt samband med förhandlingsverksamheten. Verket skall vidare svara för att såväl egna som andra verks tjänstemän i erforderlig utsträckning får utbildning rörande kollektivavtal och därmed sammanhängande ämnen.

I anslutning till beredningens förslag har ledamoten *Wickman* i särskilt yttrande fört fram vissa synpunkter som, utan att direkt röra den föreslagna organisationen, ändå har nära anknytning till avtalsverkets arbete och dess påverkan på den statliga förvaltningens funktioner.

Wickman erinrar om att enligt förarbetena till en blivande statstjänstemannalag förbud avses skola gälla mot avtal i vissa frågor och understryker att det är angeläget, att en klar gräns kan dras mellan organisatoriska frågor och förhandlingsfrågor. En mera bestämd gränsdragning måste göras, när avtalsarbetet sker inom ett särskilt verk än när frågorna som nu handlägges inom civildepartementet. Motsvarande gäller beträffande de frågor som av Kungl. Maj:t skall underställas riksdagens löne delegation. Det är viktigt att förhandlingsprocessen inte utvecklas så att en inte avsedd sammankoppling av löne- och organisationsfrågor de facto sker.

I sitt yttrande har *Wickman* även påpekat att det är angeläget att — i vart fall när det gäller tjänster i lägre lönegrader — avtalsförhandlingarna inte leder till sådana resultat att tjänsterna binds till vissa enheter inom förvaltningsorganisationen.

Remissyttrandena

Vad beredningen förordat angående arbetsuppgifterna för avtalsverket har i huvudsak godtagits av remissorganen. På vissa punkter har dock avvikande meningar framförts.

Beträffande området för avtalsverkets befogenhet att förhandla framhåller *vattenfallsstyrelsen* som ett starkt önskemål att styrelsen får befogenhet att träffa kollektiva överenskommelser med personalen. Frågor som är aktuella för hela statsförvaltningen, t. ex. om lönesystemets uppbyggnad, lönen i viss löneklass och generella tillägg och förmåner utöver lön, bör förläggas till centrala förhandlingar och regleras genom huvudavtal angående allmänna bestämmelser. Frågor som enbart gäller ett enskilt verk eller en grupp av verk bör helt ligga inom förhandlingsområdet för ifrågavarande verk eller grupp av verk. Avtalslutande på arbetsgivarsidan bör vara enbart resp. verk. Beredningens förslag lämnar knappast någon möjlighet öppen i denna riktning.

Styrelsen kan inte godtaga beredningens förslag att nuvarande ordning skall bestå med olika principer för förhandlingar och slutande av avtal för å ena sidan tjänstemän och å andra sidan arbetare. Samma regler bör gälla för de olika personalkategorierna. I vart fall bör detta gälla de affärsdrivande verken och deras helstatliga dotterbolag.

SK önskar att det snarast skall bli möjligt att sammanföra överenskommelser om sociala förmåner och anställningsvillkor för alla statsanställda till ett enda avtal. SK är medveten om att detta måste medföra ändring beträffande reglerna i fråga om rätten att träffa avtal inom de områden där sådana frågor nu handläggs av statens avtalsnämnd. Formellt ligger rätten att teckna avtal hos resp. statliga myndigheter eller verk och vederbörande fackförbund, både beträffande huvudavtalet angående allmänna bestämmelser och specialavtalen för kollektivavtalsanställda arbetare hos staten, men reellt är det statens avtalsnämnd och SK som avgör innehållet i huvudavtalet och övriga ramavtal. Avtalsnämndens chef är utrustad med vetorätt som gör det omöjligt för de lokala parterna att träffa andra överenskommelser. Det är sålunda konsekvent att i vart fall överflytta rätten i fråga om dessa avtal från myndigheterna och verken samt förbunden till avtalsverket och huvudorganisationerna. En sådan ordning sammanfaller med vad som kommer att gälla för tjänstemannapersonalen samt innebär önskvärd enhetlighet.

Beredningens förslag att gränsdragningen mellan central och lokal förhandling skall ankomma på avtalsverket har föranlett uttalanden från vissa remissorgan.

Försvarets civilförvaltning, riksförsäkringsverket, poststyrelsen och skolöverstyrelsen har sålunda redovisat de problem som denna fråga kan medföra inom resp. myndighets ämbetsområde. Civilförvaltningen har härvid

framhållit att någon mera långt driven delegering ej bör ske på försvarets område. Civilförvaltningen, liksom även vissa andra remissorgan, har därjämte understrukit betydelsen av att ett klarläggande snarast möjligt sker om olika myndigheters rätt att förhandla i kollektivavtalsfrågor.

Poststyrelsen, *SK* och *SACO* framhåller att frågan om gränsdragningen beträffande befogenhetsfördelning mellan olika myndigheter bör ske efter överläggningar med personalorganisationerna.

Telestyrelsen, *järnvägsstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen*, *domänstyrelsen* och *SR* understryker betydelsen av att affärsverken efter kollektivavtalssystemets genomförande får behålla sina nuvarande befogenheter att förhandla eller får större befogenheter än de f. n. har. *SR* anser det angeläget att befogenheten att lönegradsplacera tjänster ökas även för andra myndigheter än affärsverken.

Delegerade för riksdagens verk framhåller att skäl talar för att avtalsverket inte endast, såsom beredningen föreslagit, medverkar i förhandlingar beträffande tjänstemän vid riksdagen och dess verk utan att avtalsverkets befogenhet utsträcks till att avse bemyndigande att träffa kollektivavtal även i fråga om dessa tjänstemän. Delegerade förutsätter emellertid att, om ett dylikt bemyndigande lämnas, avtalsverket kommer att ta särskild hänsyn till de önskemål som framförs av representanter för dessa verk. Ur delegerades synpunkt synes det också vara godtagbart att avtalsverket i sådant fall bemyndigas att besluta om vidtagande av stridsåtgärder vid konflikt beträffande tjänstemän tillhörande riksdagen och dess verk, självfallet med vederbörligt iakttagande av verkens eller verkets egna synpunkter och intressen.

Statens lönenämnd förutsätter att de uttalanden som beredningen gjort rörande förbehåll från Kungl. Maj:ts sida att beträffande vissa tjänstemän själv handlägga frågor om löneförmåner m. m. avser sådana tjänstemän, som enligt uttrycklig överenskommelse mellan parterna skall undantagas från eljest gällande kollektivavtal och vilkas löneförmåner på grund härav skall fixeras i särskild ordning. I huvudsak samma uppfattning redovisas av *SR* och *SACO*.

TCO-S anför härom i huvudsak följande. *TCO-S* har förståelse för att det beträffande en viss begränsad krets — i första hand de tjänstemän i avtalsverket, som direkt har att fungera som arbetsgivarpartens förhandlare gentemot personalorganisationerna — kan vara motiverat att undandraga personalorganisationerna medinflytande. Skrivningen i beredningens PM är dock så föga distinkt, att *TCO-S* kraftigt måste framhålla att den ej får utgöra motiv för en »utvidgad frikrets». Det är angeläget att utanför normal kollektivavtalsbehandling ej ställs flera av statens tjänstemän än som oundgängligen är nödvändigt.

Beredningens förslag att avtalsverkets ämbetsbefattning skall omfatta även rätten att besluta i fråga om vidtagande av stridsåtgärder vid konflikt har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Endast *vattenfallsstyrelsen* har särskilt berört denna fråga. Styrelsen förutsätter sålunda för sin del att denna befogenhet ej blir generell utan har avsetts att vara begränsad till vissa angivna situationer.

I anslutning till beredningens uttalande om uppläggningsarbetet med utredningar och lönestatistik i avtalsverket har synpunkter framförts av vissa verk. Sålunda framhåller *telestyrelsen* vikten av att den blivande lönestatistiken läggs upp på ett sådant sätt, att meningsfulla jämförelser kan göras med löneläget på den enskilda arbetsmarknaden. I detta syfte föreslår styrelsen, att man för den statliga tjänstemannalönestatistiken skall använda samma yrkesnomenklatur som vid lönestatistiska bearbetningar inom Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska industritjänstemannaförbundet och Sveriges arbetsledareförbund. Denna yrkesnomenklatur bör därvid byggas ut för arbetsområden, som är specifika för den statliga sektorn. Med en för det statliga och enskilda tjänstemannaområdet gemensam nomenklatur vinner man även, att ett för båda parter värdefullt utbyte av lönestatistik kan ske.

Vidare bör man i möjligaste mån och efter erforderliga kompletteringar för det statliga området utnyttja de arbetsvärderingsmetoder, som inom det enskilda näringslivet tillämpas eller kommer att tillämpas som hjälpmedel vid användandet av yrkesnomenklaturen.

Statistiska centralbyrån, som är helt införstådd med avtalsverkets behov av en arbetsenhet för utredning och statistik, anför bl. a. att det framstår som en naturlig och rationell lösning att avtalsverkets behov av statistik rörande de statsanställda tjänstemännen i första hand tillgodoses genom centralbyråns statistikproduktion, vari redan årsstatistiken ingår. Detta hindrar inte att det i vissa fall, då det gäller tillfälliga specialundersökningar, av olika skäl kan vara lämpligare att de utförs i avtalsverkets regi än att låta centralbyrån lägga in dem i sina rutiner. Verket vill dock understryka vikten av att, med hänsyn till materialets användbarhet, sådana undersökningar samordnas med centralbyråns verksamhet och planeras i samråd med centralbyrån, som givetvis i övrigt är beredd att inom ramen för sina resurser ge det nya avtalsverket statistisk service. Detta är i linje med de planer på en samordning mellan olika statistikproducenter på arbetsmarknadens område för vilken vissa riktlinjer uppdragits genom delegationen för statistikfrågor.

I anslutning till beredningens förslag att avtalsverket skall äga rätt att föra arbetsgivarens talan i mål hos arbetsdomstolen framhåller *justitiekanslern* att beredningen inte behandlar frågan om mål hos allmän dom-

stol rörande anställds rätt till förmån på grund av anställning m. m. I mål av detta slag kommer staten att företrädas på samma sätt som nu är fallet, dvs. antingen av befattningshavare vid den berörda myndigheten, i den mån denna enligt sin instruktion äger företräda staten i mål inför allmän domstol, eller genom ett av vederbörande länsstyrelse förordnat ombud. I det senare fallet gäller den för ombudet utfärdade fullmakten blott rättegången i underrätt, varefter det ankommer på justitiekanslern att pröva frågan om fullföljd till överrätt och föra rättegången i dessa instanser själv eller genom ombud. Tillkomsten av avtalsverket torde inte behöva föranleda någon ändring i denna ordning, såvitt gäller mål vid allmän domstol. I vart fall synes erfarenheterna av det nya kollektivavtalssystemet för statstjänstemän böra avvaktas innan eventuell ändring övervägs. Det kan däremot enligt justitiekanslerns mening i vissa fall vara lämpligt att myndighet som har att föra statens talan i sådana fall före rättegångens början, liksom länsstyrelse innan ombud förordnas, samråder med avtalsverket.

Vad angår beredningens förslag om handläggningen av skälighetsfrågor efter kollektivavtalssystemets genomförande framhåller *telestyrelsen* att den anser det självklart att Kungl. Maj:t ej skall ta befattning med avtals-sanktionerade skälighetsbedömningar. Sådana bedömningar bör enligt styrelsens uppfattning naturligen ankomma på de verksmyndigheter, som i övrigt har att tillämpa och tolka kollektivavtalen inom tjänstemannaområdet. Styrelsen hänvisar till den ordning som f. n. i motsvarande fall gäller inom andra avtalsområden. Under alla förhållanden är det nödvändigt, att åtminstone de affärsdrivande verken får beslutanderätt i skälighetsfrågor.

Statens lönenämnd och *SACO* påpekar att det inte bara ankommer på parterna att överenskomma i vilken utsträckning skälighetsfrågor skall finnas utan även hur sådana frågor framdeles skall handläggas.

Beredningens förslag att avtalsverket skall få rätt att meddela anvisningar om tillämpningen av kollektivavtal som ingåtts av verket samt att besvara tolkningsfrågor har tillstyrkts av de remissinstanser som uttalat sig i frågan, bland dem *riksrevisionsverket*.

Riksförsäkringsverket framhåller att garantier måste skapas för att riksrevisionsverket vid revisionsgranskningen blir bundet av de förhandsmeddelanden som avtalsverket lämnar i anledning av förfrågningar om tillämpningen av kollektivavtal.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller den stora betydelse som kontakten med revisionsmyndigheten har och även i fortsättningen torde komma att få för att begränsa tvister och anmärkningar i lönefrågor. Länsstyrelsen finner det därför önskvärt om riksrevisionsverkets nuvarande skyldighet till service mot berörda myndigheter i någon form kunde bibehållas och förordar att frågan övervägs ytterligare.

Beträffande förslaget om avtalsverkets informations- och utbildningsverksamhet poängterar *statistiska centralbyrån* betydelsen av utbildningen av kontaktmän och andra tjänstemän i kännedom om kollektivavtal, förhandlingsteknik etc., särskilt som endast ett fåtal myndigheter och verk haft praktisk erfarenhet av förhandlingar på basis av kollektivavtal eller lokala förhandlingar över huvud taget.

Riksrevisionsverket ifrågasätter om inte den kursverksamhet som kommer att ske för att sprida ingående kännedom om avtalsbestämmelsernas innehåll och tillämpning i olika fall bör handhas av personalutbildningsnämnden, som nu svarar för förekommande undervisning om de statliga avlöningsbestämmelserna, bl. a. för blivande kanslisters m. fl. personalkategorier. I vart fall synes en sådan kursverksamhet få bedrivas i nära samarbete med nämnden.

Med hänsyn till den utbildningsverksamhet som bedrivs av civildepartementet genom personalutbildningsnämnden understryker *SK* vikten av att avtalsverkets utbildningsverksamhet begränsas till meddelande av kunskaper rörande kollektivavtal och därmed sammanhängande frågor.

Skolöverstyrelsen anför att det föreligger ett mycket omfattande behov såväl av information riktad till den stora mängden av anställda som av utbildning för sådana befattningshavare inom myndigheterna, som kommer att delta i handläggningen av avtalsfrågor eller över huvud taget i handläggningen av frågor rörande avlönings- och anställningsvillkor. Överstyrelsen understryker vikten av att en informations- och utbildningsverksamhet i vid omfattning snarast kommer till stånd i samarbete med bl. a. personalorganisationerna.

Statens personalpensionsverk finner angeläget att tillräckligt utrymme bereds pensionsfrågorna vid den centrala information som avses skola lämnas.

Flera remissinstanser bl. a. *statskontoret*, *skolöverstyrelsen* och *länsstyrelserna i Hallands och Gävleborgs län* har anslutit sig till de synpunkter som framförts av ledamoten Wickman i särskilt yttrande.

Vad Wickman anför angående tjänsters bindning till vissa enheter har föranlett *TCO-S* att framhålla att detta är en ren förhandlingsfråga som parterna givetvis får göra sin bedömning av från fall till fall och från ett förhandlingstillfälle till nästa.

V. Statens avtalsverks behov av kontakter med andra organ

Beredningen

Avtalsverket kommer i sin verksamhet att behöva samarbeta med andra organ huvudsakligen i samband med den egentliga förhandlingsverksamheten. I viss utsträckning kommer detta kontaktbehov att kunna tillgodo-

ses redan genom den sammansättning av verkets styrelse som beredningen föreslår.

Avtalsverket skall självständigt föra förhandlingar. Behov av kontakter med företrädare för regeringen kan dock föreligga. Enligt prop. 1964:140 skall sålunda Kungl. Maj:t för riksdagens löne delegation framlägga förslag till kollektivavtal. Det måste därför åligga verket att hos Kungl. Maj:t hemställa om erforderligt godkännande av avtalet. Kungl. Maj:t skall för egen del ta ställning till sådana preliminära avtal som skall underställas riksdagens löne delegation. Före ett sådant ställningstagande kan Kungl. Maj:t behöva närmare informationer från avtalsverket rörande avtalsinnehållet. Ett sådant informationsbehov följer också av att löne delegationen skall rådpågå med viss statsrådsledamot i förhandlingsfrågor. Enligt uttalande i nyssnämnda proposition förutsätts att kontakt mellan Kungl. Maj:t och löne delegationen skall kunna etableras, innan förhandlingsöverenskommelse föreligger, främst rörande de statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i en pågående eller förestående avtalsrörelse. Som ett underlag för sådan rådpågåning torde vederbörande statsråd behöva erforderliga informationer från avtalsverket före rådpågåningen. Någon direkt kontakt mellan avtalsverket och löne delegationen förutsätts ej skola förekomma. Det bör därför ankomma på chefen för avtalsverket att till vederbörande statsrådsledamot lämna sådana rapporter att denne kan inhämta löne delegationens synpunkter.

Kontakter kommer vidare att erfordras mellan avtalsverket och de särskilda statsdepartementen. Ett sådant kontaktbehov kommer att föreligga ej endast i samband med genomförandet av de reguljära förhandlingarna. Förhandlingsmässiga frågor uppkommer även i samband med genomförandet av reformer inom det här aktuella förvaltningsområdet. Även mindre genomgripande organisationsändringar kan medföra att underlaget för en avtalsreglering av förmåner ändras. Före och under förhandlingarna kan avtalsverket därför ha behov av att diskutera viss fråga med företrädare för fackdepartement. Samarbete mellan verket och departementen kan bli aktuellt även efter det kollektivavtal ingåtts.

Avtalsverkets behov av kontakter med de enskilda verken under förberedelserna för och genomförandet av centrala avtalsförhandlingar när det gäller tjänstemannaområdet kommer att vara beroende av avtalsfrågornas innehåll. I fråga om löneplaner och den allmänna löne nivån liksom frågor om utformning av eller ändringar i klausuler med generell räckvidd blir behovet av kontakter sannolikt ganska begränsat. De inom dessa avsnitt gjorda yrkandena får väsentligen bearbetas mot bakgrund av löne statistik och utredningar beträffande innehållet i motsvarande hänseenden inom andra arbetsområden samt kostnadsberäkningar beträffande ifrågasatta ändringar. Beträffande löne gradsfrågor torde behovet av kontakt mellan avtalsverket och myndigheterna vara större. Det bör ligga i både avtalsverkets och berörd

verksmyndighets intresse att sistnämnda myndighet får tillfälle att föra fram synpunkter och avge förslag direkt till avtalsverket såväl före som under förhandlingarna.

Varje myndighet — vederbörande centrala myndighet, om sådan finns — bör åläggas att utse en eller flera tjänstemän att kontinuerligt svara för myndighetens samråd med statens avtalsverk. Dessa tjänstemän måste kunna ge auktoritativa besked till avtalsverket och bör, om avtalsverket anser det erforderligt, följa förhandlingarna genom att »sitta med vid bordet». Självfallet kan under förhandlingarna förekomma frågor av sådan art, att förhandlingsledningen anser sig behöva samråda med vederbörande verksamchef eller annan chefstjänsteman hos den berörda myndigheten.

Avtalsverkets behov av kontakter med andra organ före och under förhandlingar berör även tjänstemannagrupper hos andra huvudmän än staten. Det kan sålunda vara fråga om personal i kommunal eller annan verksamhet, vars organisatoriska förutsättningar är reglerade genom statliga författningar. I allmänhet finns en central statlig myndighet som utövar tillsyn över den statsunderstödda verksamheten — t. ex. skolöverstyrelsen inom skolväsendet — och kontakterna på verksnivån torde komma att huvudsakligen få tas med denna myndighet. Det tidigare beskrivna systemet med kontaktmän bör här kunna fungera tillfredsställande. Härtill kommer att det redan nu finns ett forum för kontakter mellan stat och kommun i förhandlingsfrågor, nämligen statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor. Denna nämnd förutsätts skola bestå även efter kollektivavtalsreformens genomförande och utgöra ett naturligt forum för kontakter mellan det statliga förhandlingsorganet och de kommunala huvudmännen.

Den förhandlingsverksamhet som f. n. bedrivs av statens avtalsnämnd föreslås i huvudsak ej ändras genom avtalsverkets tillkomst. Alltjämt skall alltså vederbörande bolag eller verk — utom såvitt gäller försvaret — vara avtalsslutande part på arbetsgivarsidan. Kollektivavtalen skall alltså ej ingås under förbehåll för vare sig Kungl. Maj:ts eller riksdagens godkännande, och ej heller skall Kungl. Maj:t genom regleringsbrev eller på annat sätt fatta sig med avtalens expediering.

Inom detta område kommer givetvis att behövas kontakter med de verk och bolag, för vilkas räkning avtalsverket skall förhandla. Avtalsverket bör tillse att erforderligt samråd äger rum med berörda verk och att tillfälle bereds verksmyndigheterna att framföra sina synpunkter på förberedelsestadiet samt att förhandlingarna äger rum i samarbete mellan avtalsverket och den avtalsslutande myndigheten.

Remissyttrandena

Beredningens förslag att vid varje myndighet skall finnas en eller flera kontaktmän med uppgift att svara för myndighetens samråd med avtalsverket har i allmänhet hälsats med tillfredsställelse av remissorganen.

Telestyrelsen och *riksrevisionsverket* föreslår att föreskrifter om avtalsverkets samråd med andra myndigheter skall meddelas i verkets instruktion.

Vattenfallsstyrelsen framhåller som sin åsikt att vattenfallsverket bör ha rätt att vara representerat vid sådana förhandlingar som trots verkets önskemål om självständighet bedöms vara av sådan natur att de bör äga rum centralt.

Domänstyrelsen framhåller att ansvaret för att verkens synpunkter och önskemål inhämtas och att kontaktmännen kallas till förhandlingar helt bör åvila avtalsverket.

VI. Organisationen av statens avtalsverk m. m.

Beredningen

Avtalsverkets ledning bör utövas av en styrelse och under denna av en generaldirektör och chef, tillika ledamot av styrelsen.

I övrigt bör avtalsverket delas upp på sex arbetsenheter, nämligen tre för förhandlingar, en för utredning och statistik, en för juridiska frågor och en för administrativa frågor m. m. Härutöver bör direkt under generaldirektören ställas en arbetsgrupp för informationsfrågor. Självfallet bör ett nära samarbete ske mellan de olika arbetsenheterna.

Styrelsen bör förutom generaldirektören bestå av sju av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. För att styrelsen skall tillförsäkras speciell ekonomisk och personalpolitisk sakkunskap bör finans- och civildepartementen vara företrädare däri genom sina statssekreterare eller andra tjänstemän i ledande ställning. En av avtalsverkets cheftjänstemän bör tillika vara generaldirektörens ställföreträdare och suppleant för denne i styrelsen.

I styrelsen bör behandlas ärenden av större vikt eller av principiell betydelse. Hit bör hänföras t. ex. sådana frågor om vidtagande av stridsåtgärder som ankommer på verket, kollektivavtalsfrågor av principiell betydelse eller av mera betydande ekonomisk räckvidd, viktigare frågor om verkets organisation, arbetsordning och övriga tjänsteföreskrifter, anslagsframställningar och tillsättning av högre tjänster ävensom frågor om åtal och disciplinär bestraffning. Övriga ärenden bör kunna avgöras av generaldirektören eller den tjänsteman som generaldirektören förordnar därtill. Styrelsen bör kunna överlämna åt generaldirektören att själv eller genom den han i sitt ställe förordnar avgöra ärende eller viss grupp av ärenden som eljest skulle ankomma på styrelsen.

Förhandlingsarbetet. När det gäller frågor om storleken av totallönerna och eventuell förändring av pensionerna, bör förhandlingarna i avtalsverket ledas direkt av generaldirektören. Så bör ske även beträffande andra viktigare frågor av principiell natur. I här avsedda förhandlingar bör generaldirektören biträdas av de chefer för arbetsenheter och andra tjänstemän inom verket som han bestämmer. Arbetsenheten för utredning och sta-

tistik bör fungera som förhandlingskansli i frågor om storleken av totallö-
nerna och pensionerna.

Förhandlingsarbetet i övrigt bör bedrivas på tre arbetsenheter, nämligen
en främst för lönegradsfrågor, en för förmånsfrågor av generell räckvidd
och en för sådana frågor som nu handläggs i statens avtalsnämnd. Varje så-
dan arbetsenhet bör ha personella resurser för medverkan såväl i förhand-
lingsarbetet som vid utformandet av kollektivavtal.

På första arbetsenheten för förhandlingar bör hand-
läggas alla frågor om lönegradsplacering. Därutöver bör hit hänföras arvo-
desfrågor och sådana förmånsfrågor som ej är av generell räckvidd. Arbets-
enheten bör indelas i fem arbetsgrupper med uppgift att handlägga frågor
om resp. försvaret, vårdområdet, undervisningsväsendet, affärsverken och
civila statsförvaltningen i övrigt.

Andra arbetsenheten för förhandlingar bör vara forum
för sådana förmånsfrågor som har generell räckvidd över hela tjänsteman-
naområdet. Hit bör hänföras frågor om pensionsförmåner, andra sociala
förmåner, arbetstid, semester, traktamenten, resekostnadsersättningar, över-
tidsersättningar samt obekvämhetsstillägg m. fl. tillägg. Denna arbetsenhet
bör indelas i två arbetsgrupper, en för pensionsfrågor och en för övriga till
enheten hänförliga frågor.

Till tredje arbetsenheten för förhandlingar bör hän-
föras de arbetsuppgifter som nu åvilar statens avtalsnämnd. Nämndens ad-
ministrativa och statistiska arbetsuppgifter bör dock föras samman med
övriga sådana arbetsuppgifter hos avtalsverket. Anledning torde saknas att
indela denna arbetsenhet i arbetsgrupper.

Utredning och statistik. Såsom tidigare har anförts bör ar-
betsenheten för utredning och statistik fungera såsom förhandlingskansli
beträffande frågor om storleken av totallönerna och pensionerna. Arbets-
enheten bör närmast ha servicekaraktär i förhållande till övriga arbetsen-
heter. På enheten bör handläggas frågor om sådan lönestatistik som er-
fordras som underlag för förhandlingarna. Vidare bör här fullgöras utred-
ningar av större räckvidd och sådana utredningar som ej naturligen är att
hänföra till någon av de övriga arbetsenheterna. På enheten bör även hand-
läggas frågor om arbetsstudier. Arbetsenheten bör indelas i två arbetsgrup-
per, en för utredningsfrågor och en för lönestatistik.

Juridiska frågor. Även om i övriga arbetsenheter ingår personal
med juridisk utbildning, torde det behövas en särskild arbetsenhet för juri-
diska frågor. Denna enhet bör liksom arbetsenheten för utredning och sta-
tistik ha servicekaraktär och ha konsultativa uppgifter i förhållande till av-
talsverkets övriga arbetsenheter. Kollektivavtalen skall i princip utformas
på arbetsenheterna för förhandlingar samt för utredning och statistik, men
det torde vara av betydelse från tillämpnings- och enhetlighetssynpunkt att
de granskas ur juridisk synvinkel av tjänstemän med arbetsrättslig erfaren-

het. Det torde vara nödvändigt med ett nära samarbete mellan här nämnda arbetsenheter jämväl i andra frågor än sådana, där chefen för arbetsenheten för juridiska frågor deltar i förhandlingsarbetet. Det kan även vara lämpligt att andra tjänstemän från denna enhet än chefen i vissa frågor biträder vid förhandlingarna. Slutligen bör tjänstemännen på denna arbetsenhet i förekommande fall företräda avtalsverket vid tvister i arbetsdomstolen. Anledning torde saknas att indela denna arbetsenhet i arbetsgrupper.

Administrativa frågor m. m. I avtalsverket kommer enligt beredningens förslag att avgöras s. k. skälighetsfrågor. Vid behandlingen av sådana frågor bör tillfälle lämnas personalorganisationerna att framföra sina synpunkter. Handläggningen bör ej belasta arbetsenhet som deltar i förhandlingsarbetet. I avtalsverket kommer att finnas åtskilliga arbetsuppgifter av rent administrativ karaktär. Dessa arbetsuppgifter kommer främst att bestå av petita och anslagsfrågor, kamerala ärenden, rationaliseringsfrågor och andra frågor rörande verkets interna organisation, personal m. m. Till de administrativa arbetsuppgifterna hör vidare att samordna remisser som rör flera arbetsenheters områden. Remisser i ärenden som är att hänföra exklusivt till viss annan enhet bör givetvis handläggas av denna.

Här redovisade arbetsuppgifter ger tillsammans en sådan arbetsvolym, att en särskild arbetsenhet, den administrativa arbetsenheten, bör inrättas här för. Denna enhet bör vidare ombesörja de tidigare nämnda utbildningsfrågorna.

Till arbetsenheten bör även hänföras kassakontor, registratorsexpedition, materialförvaltning och vakttjänst, bibliotek och arkiv, telecentral samt ekonomigöromål.

Denna arbetsenhet bör indelas i två arbetsgrupper, nämligen en för skälighetsfrågor och en för övriga frågor. Då skälighetsfrågorna avses skola överföras till avtalsverket först vid kollektivavtalssystemets införande, behöver arbetsgruppen för skälighetsfrågor ej vara i sin helhet utbyggd förrän vid tidpunkten för överföringen eller den 1 januari 1966.

Presstjänst och information. I avtalsverket bör en särskild arbetsgrupp för informationsfrågor inrättas. Denna bör ställas direkt under generaldirektören. Arbetsgruppens främsta uppgifter skall vara att meddela information till såväl press och allmänhet som statliga och icke-statliga arbetsgivare, för vilka kollektivavtalen gäller. Gruppen bör bl. a. vid behov anordna konferenser angående innehållet i visst avtal.

En förutsättning för att avtalsverket skall kunna lösa sina uppgifter är att organisationen är flexibel. Verksledningen bör därför ha befogenhet att göra ändring i arbetsenheternas indelning i arbetsgrupper.

Personalbehov m. m. Innan kollektivavtalssystemet börjat tillämpas, kan någon säker bedömning av personalbehovet för avtalsverket inte göras. En viss uppskattning kan ske med utgångspunkt i den personal

som f. n. erfordras för motsvarande uppgifter, främst inom civildepartementet, statens avtalsnämnd och statens lönenämnd. Genom den vidgade förhandlingsrätten kommer uppgifterna dock att ändra karaktär, exempelvis genom tillkomsten av centrala förhandlingar i tillämpnings- och tolkningsfrågor.

Då således utgångspunkt för en mera tillförlitlig bedömning av personalbehovet saknas, bör personalorganisationen för det nya verket tills vidare vara provisorisk. Beredningen begränsar sig till att föreslå, att varje arbetsenhet skall förestås av en chef, som i första hand bör ägna sig åt att sammanhålla verksamheten inom hela området för sin enhet. Personalbehovet inom de olika arbetsenheterna torde i övrigt främst få tillgodoses genom överförande av de tjänster som nu finns för närmast motsvarande uppgifter inom civildepartementet, statens avtalsnämnd och statens lönenämnd. Härvid får givetvis ske en anpassning till den nya organisationen och de ökade arbetsuppgifter denna kommer att ställas inför.

Tjänsterna inom det nya verket bör, bortsett från tjänsterna såsom chef för arbetsenhet, inte bindas till någon bestämd arbetsenhet, utan verksamheten bör ha möjlighet att göra de omdisponeringar som erfordras för att verket effektivt skall kunna fullgöra sina uppgifter. Sedan arbetet i verket kommit i gång bör — i första hand under en tvåårsperiod — organisationen fortlöpande överses i samråd med statskontoret. Först därefter kan en mera definitiv ställning tas till verkets organisation på något längre sikt.

Kollektivavtalsreformens genomförande kan på längre sikt komma att påverka personalorganisationen hos vissa andra myndigheter. Sålunda torde personalbehovet i kammarrätten böra minska genom att tvister om anställningsförmåner i fortsättningen i huvudsak kommer att handläggas av arbetsdomstolen. Vidare kan den omständigheten att avtalsverket skall meddela erforderliga anvisningar rörande tillämpningen av kollektivavtal och besvara frågor om tolkning av sådana avtal komma att inverka på personalorganisationen hos försvarets civilförvaltning och riksrevisionsverket.

Remissyttrandena

Beredningens förslag angående avtalsverkets styrelse har lämnats utan erinran av remissmyndigheterna. *Poststyrelsen* och *vattenfallsstyrelsen* framhåller dock som sin åsikt att starka skäl talar för att affärsverken blir representerade i avtalsverkets styrelse.

Vad angår avtalsverkets organisation och uppbyggande i övrigt har i vissa yttranden föreslagits ändringar i förhållande till beredningens förslag.

Försvarets civilförvaltning framhåller att organisationsförslaget förefaller i stort sett lämpligt avvägt. Med hänsyn till den i förhandlingsarbetet nödvändiga avvägningen av aktualiserade lönespörsmål anser dock civilförvaltningen att arbetet inom de föreslagna första och andra arbetsenheterna för förhandlingar kräver en sådan samordning att det kan ifrågasättas,

om inte i realiteten dessa båda enheter måste verka såsom en arbetsenhet. Samma torde förhållandet bli i fråga om de tänkta fem arbetsgrupperna inom första arbetsenheten. Sett ur civilförvaltningens synpunkt är det vidare väsentligt att en samordning kommer till stånd, då det gäller frågor som är av ensartad natur för såväl tjänstemanna- som arbetarpersonal inom försvaret. Detta spörsmål aktualiserar frågan om samverkan mellan den föreslagna tredje arbetsenheten och de båda andra enheterna.

Riksförsäkringsverket finner det vara av största vikt att avtalsverket får en sådan personaluppsättning att det blir i stånd att redan från början på tillfyllestgörande sätt bemästra de arbetsuppgifter, som kommer att åvila verket.

Enligt *poststyrelsens* mening bör förhandlingsfrågor berörande affärsverk med likartade personal- och löneproblem lämpligen inom avtalsverket sammanföras i en särskild arbetsenhet till vilken bör koncentreras inte bara lönegradsfrågor utan också förmånsfrågor med undantag för pensionsfrågor. Bedömningen av lönegradsfrågorna och dessa förmånsfrågor bör för affärsverkens del ofta ske i ett sammanhang. Vad beträffar pensionsfrågorna synes dessa utan nackdel kunna behandlas gemensamt för hela statsförvaltningen.

Poststyrelsen ifrågasätter vidare om inte skäl kan föreligga för en närmare anknytning av lönegradsfrågor och förmånsfrågor även beträffande de övriga delarna av statsförvaltningen, enär förmånsfrågorna till övervägande del får anses vara av ekonomisk innebörd. I fråga om avtalsverkets organisation skulle detta innebära, att de frågor som återstår inom den andra förhandlingsenheten i stället skulle handläggas inom den första förhandlingsenheten och där bilda två arbetsgrupper: en för förmånsfrågor i allmänhet och en för sådana pensionsfrågor som inte är av den vikt att förhandlingarna bör ledas av verkschefen med biträde av utrednings- och statistikenheten.

Vattenfallsstyrelsen framhåller i huvudsak följande. Den organisatoriska uppbyggnaden av avtalsverket synes ha skett helt enligt en sakfördelningsprincip. Med hänsyn till de speciella förhållanden som gäller för de affärsdrivande verken borde sådana ärenden som berör dessa verk och skall behandlas centralt kunna hänföras till en och samma organisationsenhet inom avtalsverket.

Statskontoret inskränker sig till att uttala att statskontoret inte har någon erinran mot att de föreslagna organisatoriska riktlinjerna läggs till grund för avtalsverkets uppbyggnad.

Skolöverstyrelsen framhåller att i vart fall för undervisningsväsendets del gränsdragningen mellan arbetsområdena för den första och andra arbetsenheten för förhandlingsfrågor torde böra vara en annan än den som beredningen föreslagit. Till den andra arbetsenheten, som är avsedd att vara forum för sådana förmånsfrågor som har generell räckvidd över hela tjänstemannaområdet, har nämligen bl. a. förts arbetstidsfrågor. Det är emellertid knappast möjligt att behandla frågor om undervisningsskyldighet för lärare

och skolledare — vilka frågor här förutsätts vara att hänföra till arbetstidsfrågor — skilda från sådana lönefrågor som skall handläggas på den första arbetsenheten.

Statens avtalsnämnd anför i organisationsfrågan följande.

Enligt avtalsnämndens förmenande bör första och andra förhandlingsenheten sammanföras i en högre enhet under ledning av en gemensam chef. Därmed skulle, sett i stort, vad som f. n. motsvarar civildepartementets förhandlingssektor, fördelad på två förhandlingsenheter, sammanföras i en högre enhet. Den förhandlingsenhet som motsvarar avtalsnämnden bör jämväl ställas under ledning av en chef med ställning mellan generaldirektören och övriga arbetsenhetschefer. Den först nämnde av dessa två chefer bör vara generaldirektörens ställföreträdare, vilket på ett eller annat sätt bör komma till uttryck i en högre löneställning. Cheferna för de fyra övriga enheterna föreslås i princip jämställda.

Till stöd för sitt förslag anför avtalsnämnden i huvudsak följande. Erfarenheterna från avtalsnämndens verksamhet talar mycket starkt för nödvändigheten av en sådan organisation, att verkschefen icke i alltför stor omfattning behöver belastas med den direkta ledningen av pågående förhandlingar. Enligt avtalsnämndens mening måste verket därför organiseras med ett par kvalificerade befattningshavare i ledande ställning, vilka i förhandlingssammanhang kan avlasta verkschefen och gentemot organisationerna företråda verket med den auktoritet, som lagen om förenings- och förhandlingsrätt förutsätter.

Även om verkschefen både i samband med förhandlingar och eljest kommer att ägna tillbörlig uppmärksamhet åt de principiellt och ekonomiskt betydelsefullaste avgörandena inom tredje förhandlingsenheten, så är det bl. a. med hänsyn till det stora antalet högst olikartade avtal avseende såväl arbetare som tjänstemän nödvändigt, att enhetens chef i stort sett måste ha ansvaret både för den direkta förhandlingsverksamheten och för den alldeles övervägande delen av tolknings- och tillämpningsfrågorna m. m. Han kommer sålunda att i mycket hög grad få övertaga de arbetsuppgifter som f. n. åvilar chefen för avtalsnämnden.

Slutligen anför avtalsnämnden att de individuella hänsyn, som bör tas vid lönesättningen av tjänster av förevarande natur, och bristen på förhandlingsarbete utbildade och lämpade personer leder till slutsatsen att kontraktsanställningsformen synes vara den naturliga och med all sannolikhet även den nödvändiga anställningsformen.

SK framhåller att alla förmånsfrågor av social- och anställningskaraktär bör koncentreras till en arbetsenhet oavsett anställningsform. Härom anför *SK* följande.

Anordningen borde underlätta verkets arbete inte minst därför att en betydande utjämning redan har skett i detta hänseende grupperna emellan. Man kan utgå ifrån att de s. k. allmänna bestämmelserna får karaktären av

huvudavtal i båda fallen med i regel längre löptid än löneavtalen. Samma arbetsenhet finge därigenom handlägga likartade frågor med den bättre möjlighet till samordning både beträffande avtalsperioder och förmåner som en sådan anordning skulle innebära.

VII. Kontraktsdelegationen

Beredningen

Beredningen utgår från att nuvarande möjlighet för arbetsgivaren att tillämpa kontraktsanställning skall finnas kvar efter kollektivavtalssystemets införande. För en enhetlig tillämpning i sådana ärenden är det nödvändigt att prövningen av kontraktsfrågorna sker i ett organ. Dessa frågor bör även i fortsättningen handläggas i kontraktsdelegationen. Denna bör dock förstärkas med företrädare för avtalsverket.

Remissyttrandena

Försvarets civilförvaltning instämmer med beredningen i att kontraktsdelegationen alltjämt bör bestå. De frågor denna har att handlägga är av den art att de ligger helt utanför kollektivavtalsområdet, varför det vore ologiskt att förlägga dem till avtalsverket.

Telestyrelsen anför bl. a. följande. För att kontraktsanställningsformen skall kunna bli ett effektivt medel för televerket att i konkurrens med annan företagsverksamhet tillgodose verkets behov av dugliga och välutbildade befattningshavare, fordras att anställningsformens hittillsvarande användningsområde väsentligt utvidgas. Enär det är av vikt att omgående och definitivt besked rörande lönevillkoren etc. kan lämnas vid överläggningar med anställningssökande eller med tjänsteman som är på väg att lämna verket, är det behövt att den nuvarande administrativa ordningen i fråga om beslut om anställning medelst kontrakt förenklas genom delegering av beslutanderätten till telestyrelsen.

SR, SACO och *TCO-S* anser att kontraktsdelegationen bör överföras till avtalsverket. *SACO* understryker vikten av att personalorganisationerna tillförsäkras inflytande på de individuella kontraktens utformning genom att de kan företräda eller biträda enskild medlem vid hans diskussioner med resp. avtalsslutande ämbetsverk. *TCO-S* hävdar att frågor rörande tillämpning av kontrakt och utformningen i vad avser löne- och anställningsvillkor i övrigt är avtalsfrågor, som inte får undandragas personalorganisationernas insyn.

VIII. Departementschefen

Som framgår av prop. 1965: 60 är det avsett att fr. o. m. den 1 januari 1966 ge statens och kommunernas tjänstemän förhandlingsrätt enligt i princip samma regler som gäller för andra arbetstagare. Lön och andra ekonomiska villkor skall därvid kunna regleras i kollektivavtal.

Beredningen redovisar skäl såväl för som mot att inrätta ett fristående verk för den statliga förhandlingsverksamheten i löne- och anställningsfrågor och föreslår att den statliga förhandlingsverksamheten koncentreras till ett centralt ämbetsverk.

Mot beredningens förslag i denna del har ingen remissinstans framfört någon erinran. Även jag anser att övervägande skäl talar för att förhandlingsverksamheten koncentreras på sätt beredningen föreslagit. Jag föreslår därför att den statliga förhandlingsverksamheten i löne- och anställningsfrågor fr. o. m. den 1 juli 1965 koncentreras till ett centralt ämbetsverk, benämnt statens avtalsverk. Som en följd härav bör statens avtalsnämnd upphöra med utgången av juni 1965.

Vad beredningen föreslår angående de centrala arbetsuppgifterna för avtalsverket har i huvudsak godtagits av samtliga remissinstanser. Även jag ansluter mig till beredningens förslag och förordar att avtalsverkets centrala arbetsuppgifter blir förhandlingsverksamhet och därav betingat arbete med utredning och lönestatistik samt information och utbildning rörande kollektivavtal m. m.

Vad angår förhandlingsverksamheten föreslår beredningen att avtalsverket skall övertaga den förhandlingsverksamhet som f. n. förekommer i civildepartementet, statens avtalsnämnd och andra statliga myndigheter och fungera som centralt verk i sådana frågor. Gränsdragningen mellan central och lokal förhandling i vad avser frågor, där avtal kan träffas utan förbehåll för Kungl. Maj:ts eller Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, skall härvid ankomma på avtalsverket.

Förslaget i denna del har mött viss kritik vid remissbehandlingen. Några remissorgan, främst affärsverken, understryker betydelsen för verken av ökad befogenhet att förhandla. De synpunkter som sålunda har kommit till uttryck under remissbehandlingen torde böttna i osäkerhet om hur förhandlingsfrågorna skall behandlas i framtiden. För att den statliga förhandlingsverksamheten skall kunna bedrivas efter enhetliga linjer måste det enligt min mening vara avtalsverket som tar ställning till vilka frågor som skall överlåtas till andra verk. Visserligen är avsikten att avtalsverket skall ha rätt att vara representerat vid förhandlingar som förs i annan myndighets regi och att få del av protokoll över sådana förhandlingar. Detta är dock ej tillräckligt för att avtalsverket skall få den centrala ställning som erfordras. Verket måste enligt min mening ha rätt att såväl överlåta rätten att förhandla till annan myndighet som att — om verket anser det erforderligt — återkalla sådant medgivande. Med hänsyn till vad som kommit till uttryck under remissbehandlingen är det angeläget att avtalsverket så snart förutsättningar härför föreligger drar upp allmänna riktlinjer i gränsdragningsfrågan.

Delegerade för riksdagens verk framhåller i sitt yttrande att skäl talar för att avtalsverket inte bara som beredningen föreslår medverkar i förhandlingar beträffande riksdagens tjänstemän utan också får bemyndigande

att träffa kollektivavtal för dessa tjänstemän. Jag har ingen erinran mot att verket får ett sådant bemyndigande om riksdagen skulle anse det lämpligt.

Beredningens uttalande att Kungl. Maj:t får antagas komma att förbehålla sig rätten att själv handlägga eller till annat organ än avtalsverket delegera handläggningen av frågor om löneförmåner m. m. beträffande vissa tjänstemän har föranlett yttranden från några remissorgan. Sålunda förutsätter bl. a. statens lönenämnd att beredningens uttalande avser sådana tjänstemän som enligt uttrycklig överenskommelse mellan parterna skall undantagas från eljest gällande kollektivavtal. Av den föreslagna förhandlingsrätten följer att Kungl. Maj:t ej ensidigt kan undantaga avtalsbara frågor från förhandlingsområdet. Däremot kan Kungl. Maj:t själv handlägga frågor som av parterna undantagits från förhandlingsområdet och även ensidigt delegera handläggningen av vissa frågor till annat organ än avtalsverket. Jag erinrar här om att f. n. förhandlingarna rörande sjukhusläkare m. fl. har anförtrots åt en särskild delegation, läkarförhandlingsdelegationen, som inrättats för ändamålet efter överläggningar mellan staten och berörda kommunala sjukhushuvudmän. Det ankommer på Kungl. Maj:t att avgöra om denna delegation skall finnas kvar efter avtalsverkets inrättande och om eventuellt andra liknande organ erfordras.

Vattenfallsstyrelsen och SK vänder sig mot beredningens förslag att olika principer skall gälla för förhandlingsverksamheten för det nuvarande avtalsnämndsområdet och statstjänstemannaområdet. Enligt min mening är det dock ofrånkomligt att denna distinktion upprätthålls åtminstone tills vidare.

Jag tillstyrker beredningens förslag att avtalsverkets ämbetsbefattning skall omfatta även rätten att besluta i fråga om vidtagande av stridsåtgärder vid konflikt. Detta bör gälla vid såväl centrala som lokala förhandlingar. Någon begränsning till vissa angivna situationer i enlighet med vad vattenfallsstyrelsen förutsätter anser jag ej böra göras.

Statistiska centralbyrån framhåller att det är en naturlig och rationell lösning att avtalsverkets behov av statistik rörande de statsanställda tjänstemännen i första hand tillgodoses genom centralbyråns statistikproduktion. Jag anser det naturligt att avtalsverket i möjligaste mån skall kunna repliera på centralbyråns statistik. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t i prop. 1965: 82 angående anslag för budgetåret 1965/66 till statistiska centralbyrån m. m. föreslagit att centralbyrån skall få vissa samordnande uppgifter på statistikens område. Självfallet måste ett nära samarbete ske mellan centralbyrån och avtalsverket när det gäller lönestatistiken för den statliga sektorn. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t en utredning av frågan om uppläggningsen på längre sikt av det utrednings- och statistikarbete som behövs som underlag för löneförhand-

lingarna. Vad centralbyrån och övriga remissinstanser framhållit i denna fråga torde böra beaktas vid denna utredning.

Jag biträder beredningens förslag att det skall åligga avtalsverket att föra eller låta föra arbetsgivarens talan inför arbetsdomstolen. Såsom justitiekanslern framhåller bör detta ej hindra att staten företräds på samma sätt som nu är fallet när det gäller mål hos allmän domstol rörande anställds rätt till förmån på grund av anställning m. m. Jag ansluter mig till justitiekanslerns uppfattning att myndighet som för statens talan i sådana mål skall samråda med avtalsverket före rättegångens början. Som regel torde det dock få anses lämpligt att avtalsverket för arbetsgivarens talan även i mål vid allmän domstol om en oorganiserad tjänstemans tjänsteavtal, som hämtar sitt innehåll från kollektivavtal slutet av avtalsverket.

Beredningen föreslår att prövningen av s. k. skälighetsfrågor — i den mån sådana kommer att medges enligt kommande centrala kollektivavtal — skall ske i avtalsverket. I motsats härtill föreslår telestyrelsen att prövningen av sådana frågor skall ankomma på de verksmyndigheter som i övrigt har att tillämpa och tolka kollektivavtalen inom tjänstemannaområdet. Enligt min mening är det för en enhetlig tillämpning i skälighetsfrågorna önskvärt att dessa i allmänhet prövas av det organ som är ansvarigt för den centrala förhandlingsverksamheten. Avtalsverket bör dock ha rätt att överlåta handläggningen av sådana frågor till annan myndighet där så prövas lämpligt.

Mot förslaget att avtalsverket skall meddela bindande anvisningar om tillämpningen av kollektivavtal som ingåtts av avtalsverket och besvara tolkningsfrågor har ingen erinran framförts. Även jag tillstyrker detta förslag som är en förutsättning för att avtalssystemet skall kunna fungera på ett smidigt sätt.

Av stor vikt är också att den informations- och utbildningsverksamhet som beredningen föreslår blir effektiv. Vissa remissorgan ifrågasätter om inte dessa frågor bör handläggas i personalutbildningsnämnden i stället för i avtalsverket. Det ankommer på Kungl. Maj:t att avgöra kompetensfördelningen i detta hänseende mellan avtalsverket och andra organ.

Även om avtalsverket har att föra förhandlingarna självständigt kommer verket självfallet att behöva ta kontakter med företrädare för regeringen. En förutsättning för att riksdagens lönedelelegation skall kunna rådpläga i förhandlingsfrågorna med statsrådsledamot som förordnats därtill är sålunda att denne informeras före rådplägningen. Vidare åligger det verket att hos Kungl. Maj:t hemställa om erforderligt godkännande av avtal som träffas under förbehåll för Kungl. Maj:ts eller Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande.

Som beredningen förutsatt torde det även vara nödvändigt med kontakt mellan avtalsverket och de särskilda statsdepartementen. Enligt min mening bör dessa kontakter i allmänhet tas via civildepartementet.

I fråga om kontakterna mellan avtalsverket och myndigheterna i vad avser tjänstemannaområdet föreslår beredningen att varje myndighet — vederbörande centrala myndighet om sådan finns — åläggs att utse en eller flera tjänstemän att kontinuerligt svara för myndighetens samråd med avtalsverket samt att efter avtalsverkets bedömande medverka vid centrala förhandlingar. Detta förslag tillstyrks i huvudsak av samtliga remissorgan. I civildepartementets förhandlingar i tjänsteförteckningsfrågor berörande vissa affärsverk tillämpas f. n. en sådan ordning. Denna har visat sig vara ändamålsenlig. Vattenfallsstyrelsen anser att vattenfallsverket bör ha rätt att vara representerat vid förhandlingar som bedöms vara av sådan natur att de bör äga rum centralt. Det är givetvis av värde att varje myndighet får tillfälle att såväl före som under förhandlingarna föra fram sina synpunkter på sådana förhandlingsfrågor som direkt berör myndigheten. Med hänsyn till det stora antal myndigheter, som avtalsverket skall förhandla för, är det dock enligt min mening nödvändigt att avtalsverket får avgöra vilka myndigheters kontaktmän som skall kallas till olika förhandlingar.

Som jag tidigare nämnt innebär förslaget, att avtalsverket skall övertaga den förhandlingsverksamhet som f. n. förekommer i civildepartementet. Denna verksamhet omfattar vissa grupper av icke-statsanställda tjänstemän, såsom präster, lärare m. fl. Det är avsett att avtalsverkets förhandlingar för dessa grupper av tjänstemän skall kunna utmynna i kollektivavtal. Uppenbarligen bör dessa avtal vara bindande för vederbörande arbetsgivare. Avtalsverkets behörighet att företräda även andra arbetsgivare än staten synes böra anges i lag. Förslag till sådan lag torde få framläggas senare under 1965.

Jag övergår här efter till frågan om avtalsverkets organisation.

Beredningen föreslår att avtalsverkets ledning skall utövas av en styrelse och under denna av en generaldirektör och chef, tillika ledamot av styrelsen. Styrelsen skall bestå av förutom generaldirektören sju av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. För att styrelsen skall tillförsäkras speciell ekonomisk och personalpolitisk sakkunskap skall statssekreterarna i finans- och civildepartementen eller andra tjänstemän i ledande ställning i dessa departement ingå i styrelsen. Vad beredningen här föreslår har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag finner beredningens förslag väl avvägt. Jag föreslår därför att avtalsverkets ledning utövas av en styrelse i enlighet med beredningens förslag och under denna av en generaldirektör. För styrelsens ledamöter bör finnas det antal suppleanter som Kungl. Maj:t bestämmer.

Poststyrelsen och vattenfallsstyrelsen föreslår att affärsverken skall bli representerade i styrelsen. I och för sig finns skäl för att såväl affärsverken och de centrala ämbetsverken som de statliga bolagen blir företrädare i styrelsen. Enligt min mening är det dock att föredraga att leda-

möterna utses ej som företrädare för vissa verksamheterna utan efter personliga kvalifikationer såsom förhandlingserfarenhet, omfattande kännedom om statsförvaltningen eller andra särskilda förutsättningar för uppgiften.

Beredningens förslag i fråga om styrelsens arbetsuppgifter föranleder ingen erinran från min sida. Det ankommer på Kungl. Maj:t att närmare reglera denna fråga.

Vad beträffar förhandlingsarbetet föreslår beredningen följande. Generaldirektören skall leda förhandlingarna om storleken av totallönerna och pensionerna samt andra viktigare frågor av principiell natur. Förhandlingsarbetet i övrigt skall uppdelas på tre arbetsenheter. Av dessa skall den första vara avsedd för alla frågor om lönegradsplacering samt arvodesfrågor och sådana förmånsfrågor som ej är av generell räckvidd. Enheten skall indelas i fem arbetsgrupper för frågor beträffande resp. försvaret, vårdområdet, undervisningsväsendet, affärsverken och civila statsförvaltningen i övrigt. Den andra arbetsenheten skall handlägga sådana förmånsfrågor som har generell räckvidd över hela tjänstemannaområdet. Arbetsenheten skall indelas i två arbetsgrupper, en för pensionsfrågor och en för övriga till enheten hänförliga frågor. Den tredje enheten skall övertaga de förhandlingsuppgifter som nu ankommer på statens avtalsnämnd.

Mot beredningens förslag i denna del har erinringar gjorts av vissa remissinstanser. Sålunda föreslår bl. a. vattenfallsstyrelsen att samtliga frågor som rör affärsverken skall hänföras till en och samma organisationsenhet. Poststyrelsen framför likartat förslag beträffande lönegradsfrågor och förmånsfrågor med undantag av pensionsfrågor och ifrågasätter vidare om inte skäl föreligger för en närmare anknytning av lönegradsfrågor och förmånsfrågor även beträffande övriga delar av statsförvaltningen. SK föreslår att alla förmånsfrågor av social- och anställningskaraktär skall koncentreras till en arbetsenhet. Enligt försvarets civilförvaltnings mening kan det ifrågasättas om inte första och andra förhandlingsenheterna i realiteten måste fungera som en arbetsenhet. Samma betraktelsesätt anlägger civilförvaltningen på de föreslagna fem arbetsgrupperna inom första arbetsenheten. Härjämte berör civilförvaltningen frågan om samverkan mellan den föreslagna tredje förhandlingsenheten och de båda andra. Statens avtalsnämnd föreslår att första och andra förhandlingsenheterna skall sammanföras till en högre enhet under ledning av en gemensam chef.

Det förslag som beredningen lagt fram synes mig ändamålsenligt. En förutsättning för att organisationen skall kunna fungera smidigt är dock, såsom beredningen också förutsatt, ett nära samarbete mellan de olika arbetsenheterna. Att sammanföra två eller tre av de föreslagna förhandlingsenheterna till en enda förefaller mig vara en mindre lyckad lösning. En sådan arbetsenhet skulle bli för stor. Förslagen från vissa affärsverks sida, att de förmånsfrågor som rör affärsverken skall sammanföras med övriga

affärsverksfrågor, synes mig riktiga i den mån man avsett endast sådana förmånsfrågor på tjänstemannasidan som uteslutande hänför sig till affärsverksområdet. I så måtto överensstämmer även förslagen med beredningens. Däremot vore det ej rationellt om generella förmånsfrågor som rör såväl affärsverken som andra myndigheter skulle handläggas på olika enheter. Starka skäl talar också för att alla arbetstidsfrågor hålls samman i en enhet. Med hänsyn till de särskilda förhållandena inom undervisningsväsendet förefaller dock skolöverstyrelsens förslag att arbetstidsfrågor för lärarpersonal skall handläggas på samma enhet som bl. a. lönegradsfrågor för sådan personal lämpligt. Detta synes också vara helt i linje med beredningens förslag. Jag kan däremot inte ansluta mig till statens avtalsnämnds förslag att första och andra arbetsenheterna sammanförs till en högre enhet under ledning av en gemensam chef som tillika skulle vara generaldirektörens ställföreträdare. Ställning som generaldirektörens ställföreträdare bör emellertid tillkomma chefen för första arbetsenheten.

Enligt beredningens förslag skall utöver arbetsenheterna för förhandlingar finnas tre arbetsenheter, nämligen en för utredning och statistik, en för juridiska frågor och en för administrativa frågor m. m. Till den sistnämnda föreslås skälighetsfrågorna skola hänföras. Vad beredningen sålunda förordat har ej mött någon erinran under remissbehandlingen. Enligt min mening blir dock antalet arbetsenheter för stort med beredningens förslag. Man bör söka undvika att generaldirektören får för många arbetsenheter som är direkt underställda honom. Arbetsenheterna för juridiska och administrativa frågor bör därför sammanföras till en enhet, benämnd arbetsenheten för administrativa frågor m. m. De juridiska frågorna bör där hållas samman i en särskild arbetsgrupp. I övrigt tillstyrker jag beredningens förslag i fråga om antalet arbetsenheter och dessas indelning i arbetsgrupper. Jag anser det även riktigt att en särskild arbetsgrupp för informationsfrågor ställs till generaldirektörens förfogande. Självklart måste dock den här föreslagna organisationen vara flexibel och verksamledningen ha befogenhet att av arbetstekniska skäl göra ändring i arbetsenheternas indelning i arbetsgrupper och omfördela arbetsuppgifter mellan arbetsenheter och arbetsgrupper.

Såsom beredningen föreslår bör organisationen sedan arbetet i verket kommit i gång överses i samråd med statskontoret.

Vad slutligen angår personalbehovet för avtalsverket framhåller beredningen att någon säker bedömning av detta ej kan göras innan kollektivavtalsystemet börjat tillämpas. Beredningen anser därför att personalorganisationen för verket tills vidare, i avvaktan på översynen, bör vara provisorisk. Beredningen begränsar sig till att föreslå att varje arbetsenhet skall förestås av en chef, som i första hand bör ägna sig åt att sammanhålla verksamheten inom hela området för sin enhet. Personalbehovet torde i övrigt få tillgodoses genom att man till verket överför de tjänster som nu finns för närmast

motsvarande uppgifter inom civildepartementet, statens avtalsnämnd och statens lönenämnd. Beredningen föreslår vidare att tjänsterna inom avtalsverket — bortsett från tjänsterna som chef för arbetsenhet — inte skall bindas till någon bestämd arbetsenhet. Verksledningen bör ha befogenhet att göra de omDispositioner som erfordras för att verket effektivt skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Jag delar i allt väsentligt beredningens uppfattning i dessa hänseenden. Enligt min mening bör organisationen nu bestämmas endast såvitt gäller den personal som kan bedömas bli erforderlig i första hand för ledningsfunktionerna i verket. Behovet av arbetskraft i övrigt bör tills vidare, där ej annat följer av de övergångsanordningar som jag senare återkommer till, täckas med anlitande av extra tjänstemän och experter. Enligt mina beräkningar kommer personalbehovet, exklusive tillfälliga experter, att uppgå till drygt 90 personer.

Mot bakgrunden av det anförda föreslår jag att på avtalsverkets personalförteckning uppförs en tjänst som generaldirektör, som bör placeras i Bp 7 samt följande tjänster avsedda för chefer för arbetsenheter, nämligen en tjänst som förhandlingsdirektör i Bp 5 (första förhandlingsenheten), två tjänster som förhandlingsdirektör i Br 4 (andra och tredje förhandlingsenheterna), en tjänst som utredningsdirektör i Br 4 (arbetsenheten för utredning och statistik) samt en tjänst som administrativ direktör i Br 4 (arbetsenheten för administrativa frågor m. m.). Vid avvägningen av lönegradsplaceringen av dessa tjänster har jag utgått från att tjänsterna för chefer för arbetsenheter skall jämföras med statsdepartementets chefstjänster i motsvarande löneställning. I övrigt bör på personalförteckningen för avtalsverket uppföras följande tjänster, nämligen fem som lönedirektör i Br 4, sju som lönedirektör i Br 3, en som avtalsjurist i Br 3, en som avtalsjurist i Be 1, elva som direktörsassistent i Be 1 och en som informationschef i Ae 27. Till innehavare av tjänster i B 5, B 4 och B 3 bör kunna utgå särskilt lönetillägg som Kungl. Maj:t bör äga fastställa.

Liksom vid tidigare genomförda organisationsändringar kan särskilda övergångsanordningar behöva vidtagas för att genomföra förslagen. Bl. a. kan det bli fråga om att på övergångsstat uppföra tjänster för ordinarie tjänstemän i nuvarande organisation som ej får ordinarie tjänst vid omorganisationen. Vidare bör extra ordinarie tjänst få inrättas för sådan innehavare av extra ordinarie tjänst i civildepartementet, statens lönenämnd eller statens avtalsnämnd som i samband med omorganisationen övergår till avtalsverket utan att bli innehavare av någon av de nyss föreslagna tjänsterna. För den handläggande personalen bör därvid inrättas tjänster som lönesekreterare i högst Ae 27. Kungl. Maj:t bör äga uppföra sådana tjänster på avtalsverkets personalförteckning. Jag föreslår vidare att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att vidtaga andra erforderliga övergångsanordningar.

Jag avser att i det följande begära de anslag för nästa budgetår som erfordras vid bifall till vad jag här förordat.

Jag tillstyrker vad beredningen föreslagit angående handläggningen av kontraktsanställningsfrågorna.

Slutligen vill jag framhålla att de förslag som jag lagt fram i det föregående ej avses medföra att utrikesförvaltningens lönenämnd och NIB:s löne-delegation upphör.

IX. Hemställan

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig i det föregående förordade riktlinjer för den statliga förhandlingsverksamheten;

b) besluta att statens avtalsnämnd skall upphöra vid utgången av juni 1965;

c) besluta att fr. o. m. den 1 juli 1965 inrätta ett centralt ämbetsverk för förhandlingsfrågor, benämnt statens avtalsverk;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att upprätta personalförteckning för statens avtalsverk i enlighet med vad jag förordat i det föregående;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa storleken av särskilt lönetillägg till vissa tjänstemän i avtalsverket;

f) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de övergångsarrangemang som fordras för förslagens genomförande.

X. Anslagsberäkningar för budgetåret 1965/66

A. Civilepartementet m. m.

A 1. Civilepartementet: Avlöningar

Beredningen

Beredningen har sökt kartlägga vilka huvudsakliga arbetsuppgifter som kommer att handläggas inom civilepartementet sedan förhandlingsfunktionerna överförts till avtalsverket.

På departementets statssekretäravdelning handläggs f. n. främst departementets propositionsarbete och expedieringen av riksdagskrivelser, ärenden angående medelsanvisningar avseende tolfte huvudtitelns verksamhetsområde, ärenden rörande departementets kommittéer, nämnder o. d. samt vissa pensionsärenden, t. ex. ärenden angående s. k. riksdagspensioner och engångsavgifter. Härutöver hör till avdelningens om-

råde vissa utbildningsfrågor, inklusive frågor angående företagsnämndskurser och arbetarskydd, samt personalvårdsfrågor. Här angivna frågor berörs ej av tillkomsten av statens avtalsverk. Det på utredningsbyrån inom avdelningen ankommande arbetet är främst inriktat på att utgöra grundval för förhandlingsarbetet och bör därför överföras till avtalsverket. Inom civildepartementet torde dock jämväl i fortsättningen komma att behövas någon tjänsteman med statistisk utbildning.

De flesta frågor som handläggs på tjänsteförteckningsavdelningen är av förhandlingskaraktär och bör därför överföras till avtalsverket. På avdelningen handläggs dock även vissa ersättningsfrågor, som ej är att hänföra till förhandlingsfrågor. Dessa bör även i fortsättningen handläggas i civildepartementet. Härutöver åligger det i stor utsträckning avdelningen att handlägga lönegradsfrågor i gemensam beredning med andra departement, t. ex. granskning av propositioner och regleringsbrev i vad avser sådana frågor. Avdelningen fullgör i likhet med departementets övriga avdelningar även serviceverksamhet i lönefrågor åt övriga departement. Sådana frågor måste även i framtiden handläggas av kontaktmän inom civildepartementet även om erforderliga förhandlingar skall ske inom avtalsverket. I viss utsträckning måste innehållet i kollektivavtal expedieras genom beslut av Kungl. Maj:t. Ansvaret härför kan självklart ej läggas på avtalsverket. Kontakter med avtalsverket bör i princip gå genom civildepartementet. Av denna orsak bör sådana ärenden tillhörande fackdepartement som innehåller frågor av lönenatur beredas gemensamt med civildepartementet. I övrigt kommer från tjänsteförteckningsavdelningen endast att bli kvar ärenden angående dispositionen av anslagen till täckning av merkostnader för löner och pensioner.

Av författningens avdelningens arbetsuppgifter måste i nya civildepartementet behållas arbetet med lagstiftning, inbegripet propositionsarbete, i de frågor inom civildepartementets nuvarande verksamhetsområde som alltjämt skall vara offentligt reglerade. Härtill kommer tjänstemannalagstiftning i anslutning till pågående förarbeten, till den del den skall handläggas i civildepartementet. Slutligen torde i civildepartementet även i framtiden böra granskas instruktioner och stadgor m. m. samt ändringar däri i de delar de har anknytning till departementets arbetsområde. Härjämte bör vissa ärenden från övriga departement beredas gemensamt med civildepartementet.

Huvudparten av de ärenden som f. n. behandlas på expeditionschefens avdelning kommer efter kollektivavtalsreformens genomförande att bli avtalsfrågor och bör därför överföras till avtalsverket. Av lönebyråernas arbetsuppgifter torde följande böra behållas i civildepartementet, nämligen ärenden angående tjänsteförening, förening av tjänst med tjänstebefattning eller uppdrag, dispens från ledigförklaring, ersättning för särskilda uppdrag, vissa andra arvodesfrågor, befrielse från återbetalnings-

skyldighet, ränta på för sent utbetalade förmåner, ersättning för särskilda uppdrag, flyttningskostnadsersättning i vissa fall, bostadsanskaffningslån, avlöning till vissa partiellt arbetsföra samt personalärenden angående civildepartementet och underställda myndigheter. För pensionsbyråns del utgörs de kvarblivande frågorna främst av vissa ärenden angående bemyndigandepensioner och gratifikation, sjukpensioner, pensioner enligt riksdagens beslut, förordnandepensioner, eventuell pension till kontraktsanställda, förtidspensioner, årlig ersättning och avskedsersättning, understöd och donationsfonder, avgångsskyldighet på grund av sjukdom m. m. samt omreglering av äldre pensioner. Härtill kommer beträffande såväl lönebyråerna som pensionsbyrån ett stort antal gemensamma beredningar med övriga departement.

Även efter den utvidgade förhandlingsrättens genomförande torde därjämte inom civildepartementet få handläggas vissa frågor om skälighetsprövning för tjänstemän som kommer att stå utanför kollektivavtalsregleringen.

Beredningen framhåller betydelsen av en enhetlig och samordnad handläggning av de regeringsärenden som avser löne- och pensionsfrågor. Med utgångspunkt i nuvarande departementsindelning innebär detta att de arbetsuppgifter som ej överförs till avtalsverket liksom hittills bör hållas samman i civildepartementet.

Remissyttrandena

TCO-S anför i huvudsak följande.

För personalorganisationerna måste det vara av väsentlig vikt inte bara att få avtalsfrågorna koncentrerade i en instans utan också att få möjlighet till en central behandling av alla övriga frågor, som rör förhållandet mellan arbetsgivar- och arbetstagarparterna och som i fortsättningen ej kommer att tillhöra själva avtalskomplexet. Detta gäller inte bara regeringsärenden av löne- och pensionskaraktär utan också i lika hög grad sådana frågor som företagsnämnds- och utbildningsfrågor m. fl., där civildepartementet nu — vid sidan av sin förhandlingsverksamhet — fungerar som centralorgan för statsförvaltningen.

Visserligen skulle *TCO-S* i princip föredraga en ordning som möjliggjorde, att alla frågor som har avseende på anställningsförhållandet kunde hanteras i en instans och då i det föreslagna avtalsverket. Om det bedöms omöjligt eller olämpligt att i avtalsverkets verksamhet inrymma andra frågor än sådana som är öppna för kollektivavtal, är det emellertid för *TCO-S* så mycket väsentligare, att övriga ärenden hålls samman i ett centralt organ och inte sprids ut över olika departement och myndigheter utan möjlighet för personalorganisationerna att komma till tals med en instans som — på samma sätt som civildepartementet i dag — kan överblicka hela området och som känner ansvar för frågorna i hela dess vidd.

Behovet av att civildepartementet står kvar som centralorgan för de ärenden som ej överförs till avtalsverket framstår som än nödvändigare som nu liggande förslag till ny förhandlingsordning förutsätter en markerad avgränsning mellan vad som i fortsättningen skall vara avtalsfrågor och de frågor, för vilka endast en överläggningsrätt skall stå öppen.

Klart har deklarerats att — trots att överläggningsrätten i de liggande förslagen inte konkret och uttryckligen har skrivits in — det inte är avsikten att i något avseende inskränka den överläggningsrätt, som i praxis utbildats mellan parterna på den statliga arbetsmarknaden. Lika klart måste då vara, att personalorganisationerna har ett krav på att ha tillgång till en instans, där denna överläggningsrätt kan samordnas och centralt utövas. Detta — liksom vad i övrigt anförts ovan — ger belägg för det stora intresse, som TCO-S har av att — om en fullständig samordning i avtalsverket ej kan ske — med staten som arbetsgivare centralt kunna diskutera alla personalfrågor, som ej är avtalsfrågor, i en och samma instans och då i civildepartementet.

TCO-S, som är fullt införstådd med att organisatoriska frågor inte skall tillhöra avtalsområdet utan endast överläggningsområdet, understryker starkt att personalorganisationerna inte bör få ett mindre inflytande på de organisatoriska frågorna än vad som är fallet f. n. Också här ges belägg för att civildepartementet måste få en central funktion i andra frågor än avtalsfrågor för att därigenom undvika, att de möjligheter till samlade överläggningar, som nu gällande förhandlingsordning och utvecklad praxis innebär, förbyts i en återgång till en petitionsrätt hos olika departement och myndigheter enligt en för länge sedan överspelad modell.

Vattenfallsstyrelsen och *SACO* ifrågasätter om inte vissa av de ärenden — t. ex. förtidspension, avskedsersättning och dispens från ledigförklarande — som beredningen ansett bör vara kvar i civildepartementet har förhandlingskaraktär och av denna anledning bör överföras till avtalsverket eller annan förhandlingsberättigad myndighet.

Departementschefen

I likhet med beredningen anser jag att det är betydelsefullt med en enhetlig och samordnad handläggning av de regeringsärenden som avser löne- och pensionsfrågor. Vad beredningen sålunda framhållit har ej föranlett erinran från någon remissinstans. Jag föreslår sålunda att de av civildepartementets nuvarande arbetsuppgifter som ej skall överföras till avtalsverket skall behållas i departementet. Den organisation som jag i det följande förordar får dock ej ses som någon slutgiltig lösning. I samband med en översyn av departementsindelningen eller i annat sammanhang kan en ändrad förläggning av vissa ärendegrupper bli aktuell.

I anslutning till de huvudgrunder till departementens interna organisa-

tion som förordats i prop. 1965: 65 föreslår jag efter samråd med statsrådet Hermansson följande organisation för civildepartementet.

Såsom chefstjänstemän i departementet bör finnas en statssekreterare i Br 5 och en expeditionschef/rättschef i Br 4.

Antalet erforderliga arbetsenheter sedan förhandlingsuppgifterna överförts till avtalsverket har beräknats till tre. För ledningen av dessa arbetsenheter bör finnas ett departementsråd i Br 4 och två kansliråd i Br 3.

Vidare räknar jag med ett planeringssekretariat.

För handläggande personal i övrigt inom de nu nämnda arbetsenheterna samt inom planeringssekretariatet beräknar jag sammanlagt fyra tjänster som departementssekreterare i Br 1 och sju tjänster som departementssekreterare eller kanslissekreterare i högst Ae 27. Dessutom bör tre tjänster som kansliråd i Bo 1 samt tre tjänster som hyrådirektör i Ao 27 och tre sådana tjänster i Ao 25 stå kvar på personalförteckningen men inte få återbesättas. I den mån sådan tjänst uppehålls bör motsvarande tjänst som departementssekreterare hållas vakant.

Vidare beräknar jag medel för två tjänster som kanslist i reglerad befördringsgång samtidigt som en tjänst som kanslist i Ao 15 bör utgå ur organisationen.

I fråga om biträdes- och expeditionsvaktspersonalen har departementsutredningen ännu inte framlagt förslag. Med anledning av att förhandlingsfrågorna skall överföras till avtalsverket bör ur civildepartementets organisation utgå en tjänst som föreståndare i Ae 9, en som expeditionsvakt i Ae 7, fyra som kanslibitråde i Ae 7 och två som kontorsbiträde i reglerad befördringsgång. Av de tjänster som blir kvar i civildepartementet bör en tjänst som förste expeditionsvakt i Ao 9 ändras till tjänst som materialförvaltare i Ao 11.

Anslaget torde böra uppföras med (2 172 000 — 862 000) 1 310 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för civildepartementet i enlighet med vad jag föreslagit i det föregående;

b) godkänna följande avlöningsstat för civildepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1965/66:

Avlöningsstat

1. Avlöning till departementschefen, <i>förslagsvis</i>	54 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	406 000
3. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	150 000

4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	279 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	421 000
	Summa kr. 1 310 000

c) till *Civildepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 310 000 kr.

A 2. Civildepartementet: Omkostnader

Med hänvisning till beräkningen i den följande sammanställningen upptar jag anslaget till (86 000 + 60 000) 146 000 kr. Jag har härvid under anslagsposten till reseersättningar beräknat högst 6 000 kr. till kostnader för utländska tjänsteresor.

	Anvisat 1964/65	Föreslagen ändring 1965/66
1. Sjukvård m. m.	3 500	—
2. Reseersättningar	15 000	—
3. Expenser	60 000	+ 60 000
4. Publikationstryck	7 500	—

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Civildepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 146 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

Under anslaget Kommittéer och utredningar genom sakkunniga har för innevarande budgetår anvisats 500 000 kr. Reservationen den 30 juni 1964 utgjorde 97 234 kr. Sammanlagt disponeras alltså för innevarande budgetår 597 234 kr.

För budgetåret 1965/66 beräknas kommittéverksamheten minska i omfattning i förhållande till innevarande budgetår. Från anslaget torde dock böra bestridas kostnader för viss försöksverksamhet med hälsundersökningar. För detta ändamål beräknar jag ett anslagsbehov av ca 400 000 kr. Med hänsyn härtill beräknar jag anslaget till 800 000 kr. Anslagsbeteckningen torde böra ändras till Kommittéer m. m.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 800 000 kr.

A 4. Extra utgifter

För budgetåret 1964/65 har under anslaget anvisats 30 000 kr. Reservationen den 30 juni 1964 utgjorde ca 44 000 kr. Sammanlagt disponeras alltså för detta budgetår ca 74 000 kr. Anslaget bör för nästa budgetår uppföras med 30 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kr.

B. Vissa myndigheter

B 1. Statens lönenämnd: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	345 000	321 859
1964/65	345 000	
1965/66 (förslag)	186 000	

Statens lönenämnd föreslår att anslaget höjs med 27 600 kr. utgörande löneomräkning.

Beredningen

Beslut i s. k. skälighetsfrågor av lönenatur fattas f. n. av Kungl. Maj:t i regel efter remiss till statens lönenämnd. Om enligt kollektivavtal kommer att finnas möjlighet till skälighetsbedömning bör sådana frågor handläggas i avtalsverket. Jämväl övriga ärenden som f. n. ankommer på lönenämnden bör överföras till avtalsverket.

Om lönenämndens arbetsuppgifter överförs till avtalsverket bör nämnden upphöra samtidigt med denna överföring. Då kollektivavtalssystemet avses att genomföras fr. o. m. den 1 januari 1966 bör lönenämnden sålunda upphöra med utgången av 1965.

Remissyttrandena

Statens lönenämnd anför följande.

Vid en ändring av reglerna för handläggningen av skälighetsfrågor uppkommer frågan i vilken ordning de skälighetsprövningar skall verkställas, som angår förhållanden som hänför sig till tid före kollektivavtalssystemets införande och som alltså skulle ha behandlats enligt nuvarande bestämmelser, om prövningen skett innan den nya organisationen trädde i kraft. Detta övergångsproblem har inte behandlats av beredningen. Nämnden har diskuterat tre alternativa lösningar, den ena att avtalsverket beslutar även i dessa ärenden på samma sätt som kan komma att fastställas för

frågor berörande förhållandena efter kollektivavtalssystemets införande, den andra att Kungl. Maj:t beslutar i dessa övergångsfall efter avtalsverkets hörande och den tredje att lönenämnden behålls i en eller annan form för ifrågavarande ärenden med Kungl. Maj:t som beslutande instans. Nämnden förordar det sistnämnda alternativet, som innebär att nuvarande ordning i sak behålls för övergångsfallen. Härigenom undviker man en kollision med den rätt som den enskilde tjänstemannen kan ha att få en skälighetsfråga prövad enligt den ordning som gällde vid den tidpunkt som ärendet avser. Lönenämnden behöver givetvis inte fungera som ett självständigt ämbetsverk under denna övergångstid. Kansligöromålen för lönenämnden torde nämligen med en sådan konstruktion kunna fullgöras av personal inom avtalsverket, till vilket enligt beredningens förslag nämndens tjänster skall överföras. Denna personal skall biträda vid handläggningen av skälighetsfrågor som uppkommer vid avtalstillämpningen, och en smidig samordning synes därigenom kunna komma till stånd vid handläggningen av skälighetsfrågorna enligt de båda systemen. Medan skälighetsfrågor, som hänför sig till avtalstiden, kan väntas komma att successivt öka efter det nya systemets införande, kommer de med avlöningsreglementena sammanhängande frågorna att minska och följaktligen lönenämndens arbetsuppgifter att successivt reduceras för att så småningom helt tona bort.

Försvarets civilförvaltning, SK, SR och TCO-S framför i huvudsak samma synpunkter som lönenämnden.

Departementschefen

I likhet med beredningen anser jag att frågor om skälighetsbedömning som grundar sig på kollektivavtal träffat av avtalsverket bör handläggas i detta verk. Jag finner det också riktigt att övriga ärenden som nu ankommer på statens lönenämnd överförs till avtalsverket. Då jag i annat sammanhang förordat att kollektivavtalssystemet skall genomföras fr. o. m. den 1 januari 1966, bör lönenämnden upphöra som självständigt verk med utgången av år 1965.

De synpunkter som statens lönenämnd m. fl. fört fram vid remissbehandling av beredningens promemoria har dock övertygat mig om behovet av att lönenämnden under en övergångstid får fungera såsom rådgivande nämnd för skälighetsfrågor som sammanhänger med nuvarande avlöningsreglementen. De tjänster som f. n. finns inrättade i lönenämnden bör emellertid utgå ur organisationen och kansligöromålen för nämnden fullgöras av tjänstemän inom avtalsverkets arbetsgrupp för skälighetsfrågor.

Då lönenämndens generaldirektör och chef tillika är ordförande i nämnden och generaldirektörstjänsten i enlighet med vad jag nyss föreslagit skall utgå ur organisationen fr. o. m. den 1 januari 1966, bör en av nämndens ledamöter förordnas till ordförande från samma tidpunkt. I övrigt bör näm-

den under övergångstiden vara uppbyggd på i huvudsak samma sätt som nu. Kungl. Maj:t bör äga fastställa arvoden till nämndens ordförande och ledamöter. Därest riksdagen inte har någon erinran däremot, torde kostnaderna för dessa arvoden fr. o. m. den 1 januari 1966 få bestridas från förslagsanslaget Kostnader för vissa nämnder m. m.

Anslaget torde för tiden den 1 juli—den 31 december 1965 böra uppföras med (343 000 — 157 000) 186 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna vad jag i det föregående föreslagit i fråga om statens lönenämnd;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens lönenämnd, att tillämpas för tiden den 1 juli—den 31 december 1965:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	46 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	22 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	60 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	58 000
	Summa kr. 186 000

c) till *Statens lönenämnd*: *Avlöningar* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 186 000 kr.

B 2. Statens lönenämnd: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	6 000	8 332
1964/65	8 000	
1965/66 (förslag)	4 000	

Statens lönenämnd föreslår att anslaget uppförs med oförändrat belopp.

Departementschefen

Mot lönenämndens anslagsberäkning för helt budgetår har jag ingen erinran. Med hänsyn till att lönenämnden förutsatts skola upphöra som självständigt ämbetsverk med utgången av 1965 upptar jag anslaget till 4 000 kr.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lönenämnd*: *Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 000 kr.

B 3. Statens avtalsverk: Avlöningar

Såsom jag inledningsvis anfört har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen (bil. 14) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1965/66 beräkna bl. a. anslag till Statens avtalsnämnd: Avlöningar och Statens avtalsnämnd: Omkostnader.

Jag har i det föregående föreslagit att den statliga förhandlingsverksamheten i löne- och anställningsfrågor skall fr. o. m. den 1 juli 1965 koncentreras till ett nytt centralt ämbetsverk — statens avtalsverk. De arbetsuppgifter som nu ankommer på statens avtalsnämnd skall därvid överföras till avtalsverket och avtalsnämnden upphöra vid utgången av juni 1965.

I fråga om anslag till statens avtalsverk för nästa budgetår får jag anföra följande.

Styrelsen för avtalsverket bör, som jag tidigare nämnt, bestå av — förutom verkets generaldirektör — sju av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. Arvoden till dessa ledamöter och deras suppleanter, utom generaldirektören och dennes ställföreträdare, bör fastställas av Kungl. Maj:t. För detta ändamål samt för arvoden och i förekommande fall ersättning för mistade avlöningsförmåner till ledamöter och suppleanter i försvarets avtalsdelegation, arbetsstudierådet och yrkesrådet ävensom för ersättning i samband med förhandlingar till vissa tjänstemän beräknar jag 100 000 kr.

Under avtalsverkets anslagsposter till ordinarie och icke-ordinarie personal inräknar jag endast lönekostnaden för de ordinarie och extra ordinarie tjänster som jag förut nämnt. Lönekostnaderna för verkets övriga personal och erforderlig tillfällig expertis beräknar jag under en särskild anslagspost Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft. Denna tar jag upp till 1 800 000 kr.

Under åberopande av vad jag sålunda förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för statens avtalsverk, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	826 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	100 000
3. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	1 800 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	470 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	711 000

Summa kr. 3 907 000

b) till *Statens avtalsverk: Avlöningar* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 907 000 kr.

B 4. Statens avtalsverk: Omkostnader

Beräkningen av omkostnadsanslaget som gjorts inom civildepartementet är baserad på nu utgående omkostnadsanslag för civildepartementet, statens lönenämnd och statens avtalsnämnd. Vid beräkningen av posten övriga expenser har hänsyn därvid tagits till att inrättandet av statens avtalsverk kräver vissa engångskostnader för att anskaffa inventarier och kontorsmaskiner. De inventarier och maskiner som avtalsverket får övertaga från statens avtalsnämnd och efter den 31 december 1965 från statens lönenämnd kommer nämligen ej att täcka avtalsverkets behov. För erforderlig komplettering av inventarier och för övriga engångsutgifter har beräknats 400 000 kr. Sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar jag till 820 000 kr. enligt följande.

1. Sjukvård m. m.	15 000
2. Reseersättningar	30 000
3. Expenser:	
a) Bränsle, lyse, vatten	75 000
b) Övriga expenser	550 000
4. Publikationstryck	150 000
	Summa kr. 820 000

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Statens avtalsverk: Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 820 000 kr.

D. Diverse

D 5. Viss utbildningsverksamhet

Under anslaget Viss utbildningsverksamhet har för innevarande budgetår anvisats 1 000 000 kr. Reservationen den 30 juni 1964 utgjorde 340 319 kr. Sammanlagt disponeras alltså för detta budgetår ca 1 340 000 kr.

Från ifrågavarande anslag bestrids efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande kostnader för kursledare och lärare, läroböcker, utbildningsmateriel, lokalhyror och andra sådana kostnader för den under tolfte huvudtiteln bedrivna kursverksamheten men däremot ej löner och reseersättningar för kursdeltagarna. Härutöver bestrids från anslaget kostnaderna för ledamöter, experter och sekreterare i personalutbildningsnämnden.

I 1964 års statsverksproposition (bil. 14 s. 19) anmälde jag att utbild-

ningskurserna för kanslister hade vunnit en mera fast utformning och borde fortsättas i dåvarande former. Förutom denna utbildning har försöksverksamhet under innevarande budgetår fortsatt med utbildning för andra personalgrupper. Sålunda har liksom tidigare år anordnats introduktionskurser för relativt nyanställd biträdespersonal och för amanuenser, kurser i administration och personalledning för högre statstjänstemän, kurser för arbetsledande personal på mellangradsnivå, utbildning av lokala kursadministratörer. Härutöver har utbildning anordnats för viss maskinpersonal vid statens fasta maskinanläggningar samt för ingenjörspersonal med administrativa arbetsuppgifter. Vidare har anordnats internatkurser i förhandlingsfrågor i anledning av förslaget om genomförande av kollektivavtalssystem för statstjänstemän. Härjämte har civildepartementets kursverksamhet för företagsnämndsledamöter fortgått i oförändrad omfattning.

Behovet av personalutbildning är klart dokumenterat. Försöksverksamheten med olika kurs typer bör enligt min mening fortgå tills vidare under nästa budgetår i hittillsvarande former och vidgas till omfattningen i den mån det är möjligt inom ramen för tillgängliga resurser.

Frågan om personalutbildningens organisation under departementsnivå är f. n. föremål för utredning genom personalutbildningsberedningens försorg. I avvaktan på beredningens förslag bör utbildningen administreras på samma sätt som f. n.

I syfte att möjliggöra en vidgning av kursverksamheten bör en viss uppräkning göras av anslaget. Därvid bör bl. a. beaktas de kostnadsstegringar som skett särskilt beträffande kursernas internatkostnader.

Frågan om statsförvaltningens kursgård prövas f. n. av Kungl. Maj:t. I avvaktan på Kungl. Maj:ts ställningstagande måste vissa lokalfrågor för utbildningsverksamheten lösas provisoriskt. De ökade kostnader som kan förmedlas härav bör bestridas från detta anslag.

På grundval av beräkningar som gjorts inom civildepartementet uppskattar jag för nästa budgetår medelsbehovet under anslaget till 1 300 000 kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Viss utbildningsverksamhet* för budgetåret 1965/66 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 300 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Berg

Innehållsförteckning

I. Inledning	2
II. Nuvarande ordning m. m.	3
III. Organisationen av den statliga förhandlingsverksamheten	4
IV. Avtalsverkets arbetsuppgifter m. m.	6
V. Statens avtalsverks behov av kontakter med andra organ	13
VI. Organisationen av statens avtalsverk m. m.	16
VII. Kontraksdelegationen	22
VIII. Departementschefen	22
IX. Hemställan	30
X. Anslagsberäkningar för budgetåret 1965/66	
Civildepartementet:	
Avlöningar	30
Omkostnader	35
Kommittéer m. m.	35
Extra utgifter	36
Statens lönenämnd:	
Avlöningar	36
Omkostnader	38
Statens avtalsverk:	
Avlöningar	39
Omkostnader	40
Viss utbildningsverksamhet	40